

Länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier

- Från utformning till uppfyllelse

ANNA LARSSON 2017

MVEM30 EXAMENSARBETE FÖR MASTEREXAMEN 30 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier

-

Från utformning till uppfyllelse

Länsstyrelsen i Hallands Län

Anna Larsson

2017

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

LUNDS
UNIVERSITET

Anna Larsson

MVEM30 Examensarbete för masterexamen 30 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Niklas Vareman, Medicinsk etik, Lunds universitet

Extern handledare: Sofia Frising, Länsstyrelsen i Hallands Län

Försättsblad: Skrea Strand, Falkenberg. Tagen av Anna Larsson

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning

Lunds universitet

Lund 2017

Abstract

This study has been conducted in cooperation with the County Administrative Board of Halland and the results will be used as input for the Board in the upcoming revision of their currently working energy- and climate strategy.

The study shows the importance of goal formulation in goal-oriented documents, in this case energy- and climate strategies belonging to the different County Administrative Boards of Sweden. To succeed, it is important that both goals and in some way actions taken to reach them are *simple, specific, measurable, accepted, dynamic, somehow realistic, time-set, easily communicated, coherent* and *motivating*. This is not always the case in the studied energy- and climate strategies. This study shows that the strategies differ in style, content and goal formulation which results in differences in the effectiveness of the strategies.

The study has aimed to analyze the differences between the strategies and in some way to why they are there and what they result in. This has been done by two document analyses of both the strategies and the selected follow-up documents following 5 interviews with selected employees of the Boards responsible for energy- and climate strategies. The selection was made from the criteria in the analysis of all the 21 energy- and climate strategies.

The conclusion is that the government order which the energy- and climate strategies origin from is not clearly expressed in how the strategies should be designed and what they should incorporate. This results in differences between the strategies which have effect on their fulfillment. Therefore, there is a need for clarifying the government order in order to increase the effectiveness of the energy- and climate strategies and for a sustainable development. The conclusion is also that coordination and follow-up is key for the success of an energy- and climate strategy.

Key words: Energy- and climate strategy, goal setting, policy theory, Administrative County Board

Innehållsförteckning

Abstract 1

Innehållsförteckning 3

Förord 7

1. Introduktion 9

1.1 Regeringens uppdrag 9

Nytta eller inte? 10

1.2 Energi- och klimatpolitik 11

Internationell nivå 11

Nationell nivå 13

Regional nivå 13

Lokal nivå 14

1.3 Överblick av Sveriges länsstyrelser 14

1.4 Syfte och frågeställning 15

1.5 Avgränsning 15

2. Metod 17

2.1 Översikt 17

2.2 Metodval 18

Dokumentanalys 18

Intervjuer 19

Litteraturöversikt 22

2.3 Analys av material 23

Dokumentanalys: Energi- och klimatstrategier 23

Intervjuer 23

Dokumentanalys: Uppföljningsdokument 23

2.4 Validitet och reliabilitet 24

3. Teoretiskt underlag 25

3.1 Varför mål? 25

Målformulering som konst 25

3.2 SMARTa mål 27

Specifika 27

Mätbara 28

Accepterade 28

Realistiska 28

Tidsbestämda 29

3.3 Kompletterande målformuleringsteori 29

3.4 Sammanfattning: Målformulering 31

3.5 Policyteori 32

4. Resultat 37

4.1 Dokumentanalys: Energi- och klimatstrategier 37

Resultat av dokumentanalys 37

4.2 Intervjuer 38

Urval av strategier 38

Intervjusvar 40

4.3 Dokumentanalys: Uppföljningsdokument 42

Gävleborgs län 42

Kalmar län 44

Blekinge län 46

5. Analys 47

5.1 Dokumentanalys: Energi- och klimatstrategier 47

5.2 Intervjuer 48

5.3 Uppföljningsdokument 52

6. Diskussion 55

7. Slutsats 59

8. Sammanfattning för beslutsfattare 61

Tack 63

Referenser 65

Appendix i

Appendix 1 – Fullständiga intervjusvar i

Appendix 2 – Kalmar läns mål vii

Förord

Den här studien är ett samarbete med Länsstyrelsen i Hallands län där utfallet är ett underlag som hjälper i den kommande revideringen av länets energi- och klimatstrategi. Studien hoppas även kunna tillämpas på samtliga svenska länsstyrelser och även för dem ge vägledning i kommande revideringar.

1. Introduktion

1.1 Regeringens uppdrag

Samtliga svenska länsstyrelser har sedan 2008 fått i uppdrag av regeringen att utforma så kallade klimat- och energistrategier¹ (Regeringen, 2007). Regionala energi- och klimatstrategier, vilka den här studien fokuserar på utgår utifrån regionala förutsättningar, där bland annat det geografiska läget spelar in (Energimyndigheten, 2015). De här skillnaderna påverkar utformningen och tillvägagångssättet av energi- och klimatarbetet i de respektive länen. Enligt Naturvårdsverket (2010) är en lokal klimatstrategi utformad för att strukturerat arbeta med utsläpp av klimatpåverkande ämnen och reducerande åtgärder. Länsstyrelserna har på en regional nivå kopplat samman energi och klimat till energi- och klimatstrategier enligt det ursprungliga uppdrag som härefter är beskrivet;

”Länsstyrelserna ska i samråd med Energimyndigheten, Boverket och Naturvårdsverket, kommunerna samt andra berörda regionala aktörer utarbeta regionala klimat- och energistrategier i syfte att minska klimatförändringarna, främja energiomställningen, öka andelen förnybar energi samt främja energieffektivisering och effektivare transportsystem. Strategierna ska tillvarata möjligheterna till integrerat sektorsövergripande regionalt energiomställningsarbete i samråd med nationell och lokal nivå samt tillvarata erfarenheter från de länsstyrelser som redan tagit fram regionala energistrategier. Synergier med andra relevanta regionala program och planer som exempelvis regionala utvecklingsprogram och länstransportplaner ska tillvaratas. Strategierna ska redovisas till regeringen (Näringsdepartementet) med kopia till Energimyndigheten,

¹ Energi- och klimatstrategier kan också kallas för Klimat- och energistrategi alternativt Energi- och klimatprogram eller Klimat- och energiprogram. I den här studien används namnet Energi- och klimatstrategi.

Boverket och Naturvårdsverket senast den 31 oktober 2008.” – Regeringen, 2007:33

Regeringsuppdraget återkommer varje år till länsstyrelserna med en varierande mängd av omskrivningar från det ursprungliga uppdraget. Nedan kan det aktuella regeringsuppdraget utläsas;

”Länsstyrelserna ska med ett långsiktigt perspektiv främja, samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan. Inom ramen för uppdraget ska länsstyrelserna: med utgångspunkt i de regionala klimat- och energistrategierna och Klimatklivet samordna och i dialog med aktörer verka för effektiva klimatinvesteringar i länet och synergieffekter mellan olika åtgärder, verka för att öka andelen förnybar energi i länet, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar inom den nationella planeringsramen för vindkraft till 2020, arbeta för ett ökat genomslag av de nationella klimat- och energimålen inom olika sakområden, såsom miljöprövning och miljötillsyn, den lokala och regionala samhällsplaneringen, regionalt utvecklings- och tillväxtarbete samt infrastrukturarbete, samverka mellan länsstyrelserna för att gemensamt utveckla länsstyrelsernas arbete på området minskad klimatpåverkan och energiomställning, och bedöma hur insatserna har påverkat utsläppen av växthusgaser, energieffektivisering och andelen förnybar energi i länet.” – Regeringen, 2016:14

Det är inte enbart de svenska länen som arbetar med den här typen av strategier utan det finns också en nationell klimatstrategi (Regeringen, 2015) samt kommunala energi- och klimatstrategier (Naturvårdsverket, 2010).

Nytta eller inte?

Enligt Naturvårdsverket (2010) är arbetet med lokala klimatstrategier nyttigt för arbetet med klimatfrågorna då de strukturerar och effektiviserar arbetsprocessen. Den här studien undersöker energi- och klimatstrategier på regional nivå men då de båda dokumenten fungerar på samma sätt (Länsstyrelsen Dalarna, 2011) anses analysen av Naturvårdsverket relevant även för den här studien. Myndigheten anser att *klimatstrategi* som begrepp inte är tillräckligt tydligt samt saknar en tydlig definition vilket resulterar i att begreppet tolkas olika av olika kommuner såväl som av de olika länen (Naturvårdsverket, 2010).

Enligt Naturvårdsverket (2010) finns det flera nyttor med att arbeta utefter en klimatstrategi där de främsta är hjälp med prioritering av uppgifter och åtgärder genom politisk tyngd och att skapa långsiktighet i klimatarbetet. Vidare nämns också nyttan i funktionen som en katalysator för nya idéer, identifiera problem, upprätthålla tempot genom att rätt saker prioriteras, öka samarbetet mellan olika myndigheter, nivåer och förvaltningsgränser och slutligen den mycket viktiga egenskapen att öka kunskapen om klimatfrågor.

Energimyndigheten har i samråd med Naturvårdsverket som uppgift att utvärdera länsstyrelsernas arbete med de regionala energi- och klimatstrategierna (Energimyndigheten, 2015). Den senaste utvärderingen från år 2015 visar att länsstyrelserna själva är positiva till energi- och klimatstrategier. De anser att få av dem skulle ha utformat strategier utan regeringsuppdraget samt att strategierna organisatoriskt sett är framgångsrika. Med det underlag som finns idag är det dock svårt att uttala sig om hur framgångsrika strategierna är i bidragandet till en minskad klimatpåverkan och bidragande till energiomställningen vilka är strategiernas övergripande syfte.

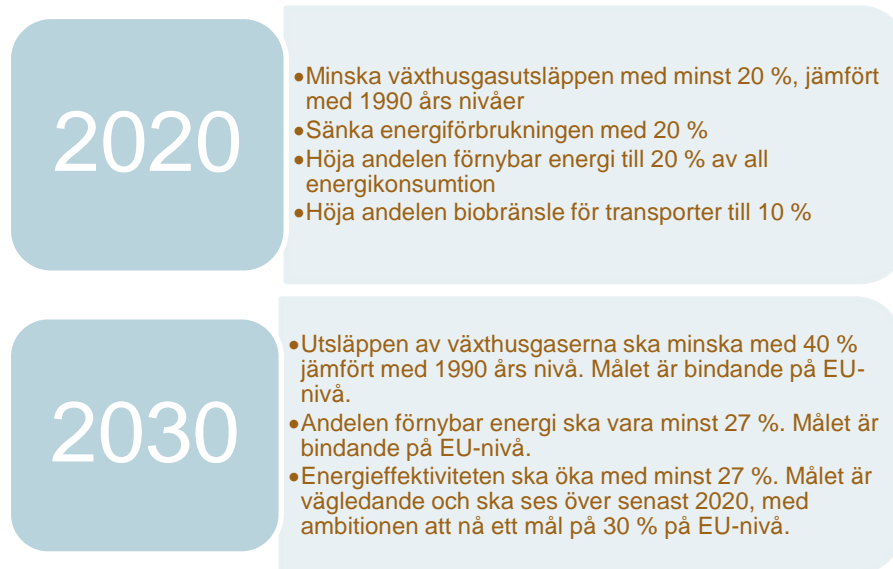
1.2 Energi- och klimatpolitik

Som har beskrivits ovan finns det både en nationell och ett antal regionala och kommunala energi- och klimatstrategier. De här strategierna kopplar samman mål på olika nivåer, från EU-nivå ner till lokal nivå (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016) vilket kommer att tydliggöras i nedan avsnitt. I avsnittet beskrivs kortfattat den politik med fokus på energi och klimat som bedrivs på de olika politiska nivåerna.

Internationell nivå

Klimatkonventionen är basen för det internationella samarbete som fokuserar på klimatområdet och utgör även grunden för EU:s energi- och klimatpolitik. Ramkonventionen slår fast att uppvärmningen måste hållas under 2°C för att stabilisera halten av växthusgaser i atmosfären på en sådan nivå att människans påverkan på klimatet inte blir farlig (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016).

Medlemsländerna i EU har satt ett antal mål till (senast) år 2020 samt ett antal mål till år 2030 vilka kan ses i figur 1 nedan (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016:10);

Figur 1. Figuren visar de mål till år 2020 och år 2030 satta av medlemsländerna i EU (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016:10).

Nationell nivå

Figur 2. Figuren visar de nationella energi- och klimatmålen till år 2020 (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016:11).

De nationella energi- och klimatmålen sammanfaller med de internationella målen när det kommer till fokusområden (se figur 2). Utöver de här målen finns även de 16 nationella miljö kvalitetsmålen med målen *Begränsad klimatpåverkan* och *God bebyggd miljö* med särskilt fokus på energi- och klimatområdet (Södermanlands län, 2016).

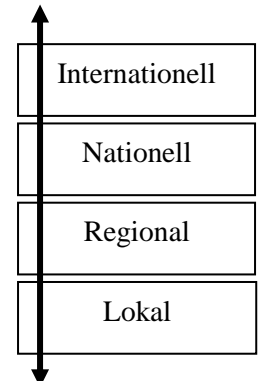
Regional nivå

På den regionala nivån har länsstyrelsen rollen som en samordnande miljömyndighet som bland annat ska konkretisera, specificera, följa upp och särskilt anpassa de nationella miljö kvalitetsmålen till regional nivå (Uggla & Elander, 2009). De ska även stödja näringslivets och kommunernas energi- och klimatarbete (Energimyndigheten, 2015) och det är därför viktigt att de regionala energi- och klimatstrategierna hänger ihop med de lokala och att det finns god samverkan mellan de två nivåerna (Länsstyrelsen Dalarna, 2011). Länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier baseras på det regleringsbrev som utfärdas av regeringen till länsstyrelserna samt på den nationella energi- och klimatinriktningen där 4 mål är satta till 2020 (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016) vilka kan ses i figur 2. De fyra fokusområdena i ovan mål; förnybar energi, transporter, energianvändning och växthusgaser är centralt fokus och diskuteras i samtliga

energi- och klimatstrategier. Respektive län kan också ha andra fokusområden som varierar beroende på regionala förutsättningar.

Lokal nivå

Kommunerna är viktiga aktörer då de har det samlade ansvaret för en god livsmiljö på lokal nivå. Detta innefattar bland annat att utforma lokala klimatstrategier och lokala klimatpolitiska mål (Uggla & Elander, 2009). Samverkan ökar mellan de olika kommunerna och andra aktörer, exempelvis myndigheter bland annat med hjälp av lokala klimatstrategier. Detta får även utslag på ovan nivå, den regionala nivån (Naturvårdsverket, 2010). Till höger visas sambandet mellan de olika politiska nivåer som har beskrivits, som kan ses behöver de alla varandra för att få en så stor effekt som möjligt (figur 3).

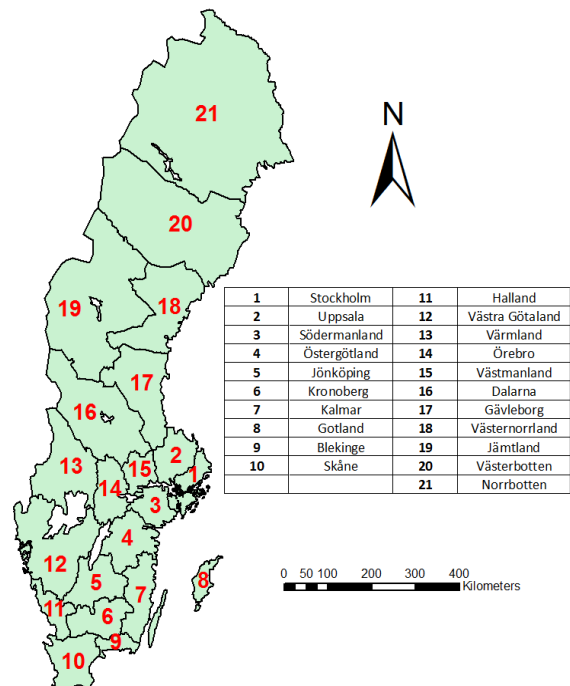

Figur 3. Figuren visar att de olika politiska nivåerna hänger ihop.

1.3 Överblick av Sveriges länsstyrelser

Sverige är uppdelat i 21 län där varje län har en egen statlig myndighet, en så kallad länsstyrelse. Denna fungerar som länken mellan invånare och kommuner samt mellan regering, riksdag och centrala myndigheter (Länsstyrelsen Blekinge län, n.d.). Länsstyrelserna arbetar mot en framtid där de olika fokusområdena miljö, goda levnadsvillkor och tillväxt samverkar och tillsammans skapar grunden för en hållbar utveckling (Länsstyrelserna, n.d.a.). De olika länens geografiska placering samt storlek är presenterad i figur 4.

De olika länen har olika egenskaper och förutsättningar, exempelvis skillnader i potential för naturresursanvändning (skog, vind, vatten och mark). Ett län med mycket skog och en utspridd befolkning, exempelvis Jämtlands län skiljer sig tydligt från ett län beläget vid kusten och med en hög befolkningstäthet, exempelvis Stockholms län (Energimyndigheten, 2015).

Figur 4. Karta över Sveriges län. Skapad med data från SCB, 2016.

1.4 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att ge Länsstyrelsen i Hallands län underlag vid revideringsprocessen av länets energi- och klimatstrategi. Underlaget ska bestå av att i ett bredare och generellt perspektiv, inte enbart utifrån Hallands läns förutsättningar, undersöka vad som kännetecknar en bra strategi, vilka de viktigaste mekanismerna är. Målet är att få en inblick i hur en lyckad energi- och klimatstrategi ska se ut för att på detta sätt ge Länsstyrelsen i Hallands län ett underlag för att utforma en så bra strategi som möjligt men också för att kunna användas i övriga läns kommande revideringar av respektive energi- och klimatstrategier. En kompletterande del av studien kommer att bestå i att undersöka huruvida arbetet med energi- och klimatstrategier är effektivt eller ej.

Frågeställningar som studien ämnar svara på är:

- Vad är en energi- och klimatstrategis styrkor och svagheter när det gäller utformning av mål och åtgärder?
- Hur skiljer energi- och klimatstrategierna sig åt mellan olika länsstyrelser?
- Vad finns det för faktorer som styr mot en effektiv strategi?

1.5 Avgränsning

Till en början har studien haft en bred avgränsning då alla svenska länsstyrelser har studerats. Inför intervjuerna avgränsades antalet län till 5 stycken som valdes ut efter följande kriterier;

- ✓ Ålder på strategin?
- ✓ Närvaro av konkreta mätbara mål?
- ✓ Innehåller energi- och klimatstrategin en handlingsplan med förslag på åtgärder?

Strategier och därigenom länsstyrelser valdes ut utifrån ovan kriterier för att få ett så brett urval som möjligt när det kommer till skillnader mellan strategierna. Anledningen till att ett kriterie i den här delen av studien inte var att de utvalda länen ska likna Hallands län i regionala förutsättningar var på grund av det faktum

att studien inte enbart fokuserar på Hallands län utan vill ge en generell bild av energi- och klimatstrategier i samtliga län.

En mer detaljerad beskrivning av metodavgränsningar återfinns i metodavsnittet.

2. Metod

2.1 Översikt

Arbetsprocessen har delats upp i ett antal olika metoder vilka det här metodavsnittet kommer att klargöra. Avsnittet kommer även att behandla termerna validitet och reliabilitet samt förklara analysprocessen. Metoderna som har använts är;

- Dokumentanalys
- Intervju
- Litteraturoversikt

Studien är ett samarbete med Länsstyrelsen i Hallands län och de två första metoderna (dokumentanalys och intervju) utgör en grund för länsstyrelsen i sin revidering av länets energi- och klimatstrategi.

Arbetsprocessen har delats upp i två delar;

1. Analys av de svenska länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier genom metoderna dokumentanalys och intervju
2. Deltagande i framtagning av underlag och utformning av Länsstyrelsen i Hallands läns reviderade energi- och klimatstrategi. Denna del grundar sig i en mindre översikt av litteratur med fokus på hur en sådan strategi ska utformas i form av mål, tydlighet etcetera samt utifrån resultatet från dokumentanalysen och intervjuerna

Första delen av studien genomfördes tidigt i arbetsprocessen då Länsstyrelsen i Hallands län var i behov av underlag tidigt då ett utkast av den reviderade energi- och klimatstrategin skulle vara redo för presentation i slutet av maj. Detta innebar att intervjuerna genomfördes redan i mitten av februari för att hinna samla in och sammanställa information innan den skulle presenteras för Länsstyrelsen i Hallands län den 1 mars 2017. Vid detta möte bestämdes att en eventuell presentation av

studien även ska ske i slutet av maj/början av juni (MEK-råd) och i början av hösten (LEKS-träff, LEKS = Länsstyrelsernas Energi- och KlimatSamordning).

Valet av metoder var till viss del förutbestämda av Länsstyrelsen i Hallands län och sedan enskilt kompletterade för att nå upp till de krav som ställs på ett mastersarbete. Länsstyrelsen i Hallands län ansåg att det var nödvändigt med en dokumentanalys och kriterierna utformades i samråd med Länsstyrelsen. Intervjufrågorna utformades i samråd med Länsstyrelsen men det faktiska tillvägagångssättet utformades enskilt. Litteraturoversikten var enbart enskilt utformad.

Målet med följande metodval är att det slutgiltiga resultatet ska ha en hög överförbarhet även utanför den här specifika studien (Johannessen & Tufte, 2003), exempelvis att kunna användas av samtliga länsstyrelser i deras kommande revideringar av respektive energi- och klimatstrategier.

2.2 Metodval

Dokumentanalys

Dokumentanalysen delades upp i två delar, en som utfördes innan intervjuerna (1) och en som utfördes efteråt (2).

(1) För att få en generell uppfattning om var de svenska länsstyrelserna står i arbetet med respektive energi- och klimatstrategier genomfördes en dokumentanalys av samtliga strategier där fokus lades på följande frågor;

- Vilket år togs energi- och klimatstrategin fram?
- Finns det konkreta mätbara mål i strategin?
- Finns det en handlingsplan med förslag på åtgärder?

Strategierna hämtades från Länsstyrelsernas Energi- och Klimatsamordning (Länsstyrelserna, n.d.b) och i vissa fall fick en sökning på sökmotorn Google komplettera då strategier inte fanns tillgängliga eller enbart en äldre version fanns till hands på Länsstyrelsernas gemensamma plattform. Vid tveksamheter kontrollerades att rätt strategi blev analyserad genom kontakt med kontaktpersonen vars namn annonserades vid vardera strategi.

Ovan frågor utformades i samråd med Länsstyrelsen i Hallands län (Sofia Frising, Energi- och klimatsamordnare) för att se till att Länsstyrelsen i Hallands län fick svar på de frågor länet önskade då studien är ett samarbete med

Länsstyrelsen. Urvalet av kriterier grundas i att målen är centrala i arbetet med energi- och klimatstrategier. Länsstyrelsen arbetar mycket med uppföljning och konkreta, mätbara mål är en viktig byggsten i den här uppföljningen. Samma sak gäller för handlingsplanen med förslag på åtgärder vilken är en del av länsstyrelsernas uppdrag samt är viktig för genomförandet av strategin. Årtalen strategierna togs fram har tagits med som kriterie för att se hur aktuella de olika energi- och klimatstrategierna är för att på det sättet kunna dra slutsatser om hur mycket de används av de olika länsstyrelserna. Ett gammalt dokument som inte följs upp eller uppdateras under tiden det arbetas med kan ha gamla mål liggandes och kan därför anses användas lite av länsstyrelserna.

Nedan följer en kort definition av kriterierna som behandlar mål och handlingsplan.

Definition av konkreta mätbara mål

Utifrån studiens teoriavsnitt sattes definitionen för konkreta mätbara mål till *tydliga, mätbara* mål. Det fanns inget krav på att målet skulle vara regionalt satt utan nationella och internationella mål kunde också accepteras i kriteriet.

Definition av handlingsplan med förslag på åtgärder

Det främsta kravet för att rutan angående handlingsplan med förslag på åtgärder skulle markeras som ja, var att handlingsplanen med förslag på åtgärder återfanns i den studerade energi- och klimatstrategin. Det räckte därmed inte med att det fanns en sådan plan i ett annat, separat dokument utan det var tvunget att vara inkluderat i energi- och klimatstrategin. Valet av den här definitionen baserades på Länsstyrelsen i Hallands län då Länsstyrelsen utformade kriterierna för dokumentanalysen.

(2) För att undersöka den faktiska måluppfyllelsen hos energi- och klimatstrategierna analyserades uppföljningsdokumenten hos de utvalda och intervjuade länsstyrelserna. Kriteriet som användes i analysen var om målen som har satts i energi- och klimatstrategierna var uppfyllda eller ej.

Intervjuer

Utifrån dokumentanalysen valdes länsstyrelser ut för en mer djupgående analys av respektive energi- och klimatstrategi. Intervjuernas syfte var att komplettera dokumentanalysen och eventuellt belysa skillnader och likheter samt anledningar till dessa mellan de olika strategierna. Kontaktpersoner från utvalda länsstyrelser ringdes upp för en presentation av studien. Ett mail skickades därefter ut där kontaktpersonerna ombads svara på följande frågor;

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?
- Är strategin antagen av regionen/landstinget?
- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?
- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?
- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

Som komplement till ovan intervjuer utfördes efteråt en dokumentanalys av de utvalda länens uppföljningsdokument för att kunna studera den faktiska måluppfyllelsen. Den här metoden är beskriven under avsnittet *Dokumentanalys* ovan.

Syfte och urval

Urvalsprocessen av respondenter kan utföras på flera olika sätt men i den här studien baserades det på ytterlighetsfall i form av *extrema, speciella eller avvikande* (Johannessen & Tufte, 2003). Urvalet av länsstyrelser baserades på de kriterier som besvarades genom dokumentanalysen, det vill säga årtalet när strategin togs fram, om det finns konkreta mätbara mål eller ej samt om det finns en handlingsplan med förslag på åtgärder eller ej. Hallands län valdes inte ut för intervju eftersom studien är ett samarbete med Länsstyrelsen inför länets revidering av den aktuella strategin. Det anses då mer intressant för Länsstyrelsen i Hallands län att intervjua andra länsstyrelser för att införskaffa ny information och därför kunna ge en generell bild av utformningen av energi- och klimatstrategier. Detta då Länsstyrelsen i Hallands län antas ha koll på sin egen energi- och klimatstrategi ur den föregående dokumentanalysens kriterier. En ytterligare anledning till att inte välja ut Länsstyrelsen i Hallands län för intervju var att föregående dokumentanalys visade att länets energi- och klimatstrategi inte stack ut enligt *extrema, speciella eller avvikande* (Johannessen & Tufte, 2003). En mer detaljerad beskrivning med specifika anledningar till varför de utvalda energi- och klimatstrategierna valdes ut kan ses i resultatet.

Utformningen av intervjufrågorna har gjorts i samråd med Länsstyrelsen i Hallands län (Sofia Frising, Energi- och klimatsamordnare) där de tre första frågorna har fokus på utformning och användning av energi- och klimatstrategier i de intervjuade länen och de två sista frågorna söker efter mer individuella svar som är utformade för att komplettera den vetenskapliga informationen i studien. I en intervju är det viktigt att hålla frågorna korta och konkreta samt att det enbart ställs en fråga åt gången, inte två frågor i samma fråga (Johannessen & Tufte, 2003). Utformningen av ovan frågor baserades på denna metodteori med undantag för fråga 3 där både användning och aktörer är efterfrågade. I detta fall är den andra

delen av frågan ett förtydligande av den första delen och ansågs inte skapa problem eller förvirring för den intervjuade. Intervjufrågorna är öppna, utformade i en fastställd ordning utan följdfrågor, vilket är fallet i en strukturerad intervju (Johannessen & Tufte, 2003).

Tillvägagångssätt

Intervjuerna genomfördes via mail med en föregående presentation av studien via telefon. Valet att först ringa upp kontaktpersoner från de utvalda länsstyrelserna och sedan följa upp med ett mail innehållande frågorna baserades på att kontaktpersonerna skulle få en inblick i studien innan de fick besvara frågorna. Enligt Johannessen & Tufte (2003) och Lantz (2007) är en presentation av syftet med intervjun viktig för en lyckad intervju. Det är också viktigt att låta den intervjuade få veta vad informationen kommer att användas till. Valet att låta kontaktpersonerna besvara frågorna via mail baserades på att det efter telefonkontakt ansågs mest lämpligt att använda den här metoden då det fanns ett tajt schema hos kontaktpersonerna. Vid intervjuerna tillfrågades kontaktpersonerna om ett mailutskick fungerade bra och det var uppskattat att få svara på frågorna via mail. Ytterligare en anledning till att ställa frågorna via mail var att kunna fånga upp allt som kontaktpersonerna ville säga samt att kunna få utförliga svar. Det finns både fördelar och nackdelar med så kallade datorstödda intervjuer vilket den här studien använder sig av. En fördel är att analysprocessen kan starta tidigare då all information redan är nedskriven. Nackdelar är att frågorna måste vara tydligt formulerade då den intervjuade har svårare att ställa frågor till intervjuaren om eventuella otydligheter vilket i sin tur kan påverka utfallet samt att svaren kan sakna detaljrikedom i sina beskrivningar (Kvale & Brinkmann, 2014). I det här fallet har frågorna utformats tydligt och därför upplevdes inga problem med ovan nackdel. Det upplevdes heller inga problem med saknad detaljrikedom i de erhållna svaren vilket Kvale & Brinkmann (2014) varnade för.

Valet av en kvalitativ intervju istället för en kvantitativ metod, exempelvis en enkät, baseras på att enbart ett fåtal intervjuer behövde genomföras då flera energi- och klimatstrategier har liknande utformning samt har besvarats på samma sätt i den inledande dokumentanalysen. Det ansågs vara mindre givande att intervjua länsstyrelser med liknande strategier än att mer djupgående analysera olika typer av strategier enligt *extrema, speciella och avvikande*-kriteriet (Johannessen & Tufte, 2003). Intervjufrågorna var i sig utformade på ett sätt så att flera av dem krävde eller kunde kräva ett längre, mer omfattande svar vilket är ovanligt i en kvantitativ metod, exempelvis en enkät (Johannessen & Tufte, 2003). Därav valdes en kvalitativ intervju som metod.

Litteraturöversikt

Som komplement till dokumentanalysen och intervjuerna utfördes en litteraturöversikt om hur mål ska utformas för att de ska ha störst chans att uppnås samt litteratur om hur en generell policy ska utformas då energi- och klimatstrategier som den här studien fokuserar på är en typ av policydokument. En mindre sökning gjordes även för att undersöka hur effektiva energi- och klimatstrategier är i arbetet för att nå de svenska och internationella målen vilket kompletterades av en av intervjufrågorna. Målet och intresset med studien var att få en generell bild av utformning av och arbetet med energi- och klimatstrategier. Därför har centrala artiklar på detta ämne studerats med komplettering av snöbollsmetoden. Litteraturöversikten kan därför inte ses som fullständig.

Det kan finnas svårigheter med att utföra intervjuer före en litteraturöversikt då risken finns att inte vara lika insatt i ämnet. I detta fall räckte en överblick av vetenskaplig litteratur i början av studien för att få en generell idé om vad teorin säger. En uppfattning kunde då skapas om vilka intervjufrågor som skulle läggas till för att komplettera andra metodval och uppfylla den vetenskapliga delen av studien. Nedan återfinns sökprofilen för litteraturöversikten detaljerat förklarad.

Sökprofil

Under litteraturöversikten har sökordet *energi- och klimatstrategi* tillsammans med *hur effektiva är energi- och klimatstrategier* använts för att hitta relevanta artiklar om ämnet. Sedan har snöbollsmetoden använts för att hitta ytterligare artiklar. Snöbollsmetoden innebär att ett första objekt, i det här fallet en artikel används för att sedan hitta fler objekt (artiklar). Det här innebär för den här studien att referenslistan i den första artikeln har bidragit med nya relevanta artiklar och så vidare. Samma metod kan också användas vid sökning efter lämpliga intervjuobjekt (Atkinson & Flint, 2004; Morgan, 2012).

Till teoriavsnittet har litteratur som diskuterar målteori, det vill säga hur bra och effektiva mål ska utformas sökts efter med hjälp av sökorden *målteori*, *mätbara mål* och *hur sätter man mål*. Till samma avsnitt har också *policyteori* och *policy theory* använts som sökord för att hitta litteratur om hur en policy eller ett liknande dokument, i det här fallet en regional strategi ska utformas.

Sökbaser som har använts i studien är Google Scholar, LUB Search, SAGE Knowledge och Google. Rapporter om hur arbetet med energi- och klimatstrategier har fungerat (effektivt eller ej) har sökts efter på Google och Google Scholar vilket även sökningar efter teorilitteratur så som SMARTa mål och policyteori har gjorts. För teorilitteratur har även LUB Search använts till en stor del.

Regeringens ursprungliga uppdrag till länsstyrelserna angående energi- och klimatstrategier kom år 2008 och därför har litteratur angående deras effektivitet avgränsats till efter år 2008. Teorilitteratur har inte avgränsats i tid men den har avgränsats till att vara peer-review med enstaka undantag.

2.3 Analys av material

Dokumentanalys: Energi- och klimatstrategier

Under dokumentanalysen har de tre kategorierna utifrån kodningen varit *År*, *Mål* (ja/nej) och *Åtgärder* (ja/nej) vilka är huvudfokus i de frågor som har ställts. Efter genomläsning av en energi- och klimatstrategi sammanfattades den vilket gjordes för samtliga strategier för att på detta sätt kunna se om analysresultatet stämmer med det ursprungliga materialet. Resultatet av dokumentanalysen presenterades sedan i en tabell.

Intervjuer

Det insamlade materialet från intervjuerna analyserades utifrån de ställda frågorna och kategorierna har därför varit fokusområdena *Aktörer*, *Antagen*, *Användning*, *Effektivitet* och *Egenskaper*.

Det insamlade materialet analyserades utefter metoden *Analys av meningsinnehåll* (Johannessen & Tuft, 2003) vilken fokuserar på det innehåll eller information som i det här fallet de intervjuade ger. Ett centralt element i dataanalysen är kodningen vilket innebär att sätta namnlappar på materialet (Johannessen & Tuft, 2003). Även den jämförande analysen är ett centralt element. Materialet kodas och delas in i kategorier som anger teman som förekommer i intervjun som i detta fallet visar på likheter, skillnader eller likartade uttalanden. För att detta ska gå att göra måste först all irrelevant information tas bort så att enbart den information som verkligen besvarar frågorna finns kvar. Nästa steg är kodning utefter teman i frågorna vilket följs av så kallad kondensering där materialet eller kodorden kan ställas upp i tabeller eller matriser. För att se om resultatet av analysen stämmer med det ursprungliga materialet formades en sammanfattning som sedan jämfördes med det ursprungliga materialet (Johannessen & Tuft, 2003). De kategorier som skapades utifrån metoden analyserades sedan i analysavsnittet med hjälp av de studerade vedertagna teorierna som återfinns i teoriavsnittet.

Dokumentanalys: Uppföljningsdokument

Vid dokumentanalysen för uppföljningsdokumenten analyserades materialet utifrån de två kategorierna *Uppnådda* och *Ej uppnådda* där syftet ligger på målen. Målen analyserades sedan vidare utifrån den teori som har samlats in under litteraturöversikten och återfinns i teoriavsnittet.

2.4 Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet är två begrepp som behandlar studiens kvalitet. Validitet kommer från engelskans *validity* och betyder giltighet. Termen behandlar hur bra datan representerar det utvalda fenomenet eller verkligheten (Johannessen & Tufte, 2003). I den här studien kan urvalet av intervjupersoner diskuteras ur ett validitetsperspektiv, huruvida de fem utförda intervjuerna representerar tankesättet bakom alla 21 länsstyrelserns energi- och klimatstrategier. Det finns tre olika typer av validitet vilka är begreppsvaliditet, intern validitet och yttre validitet.

Begreppsvaliditet behandlar huruvida den utvalda datan är en bra representation av verkligheten. I den här studien kan begreppsvaliditet handla om att de utvalda respondenterna verkligen arbetar med energi- och klimatstrategier på länsstyrelserna och inte arbetar med exempelvis frågor angående spel och sport (Johannessen & Tufte, 2003; Esaiasson et al., 2017). Intern validitet är knutet till orsakssamband eller kausalitet, huruvida två faktorer hänger ihop (Johannessen & Tufte, 2003; Esaiasson et al., 2017). I den här studien kan intern validitet appliceras på vilka faktorer som gör en energi- och klimatstrategi bra eller ej. Yttre validitet behandlar generalisering, om urvalet av respondenter som har gjorts kan representera hela verkligheten/populationen eller ej (Johannessen & Tufte, 2003; Esaiasson et al., 2017).

Reliabilitet kommer från engelskans *reliability* och betyder tillförlitlighet. I det här fallet syftar det till datans kvalitet, var den är insamlad, hur den är bearbetad och vilken data som används. Målet är att en upprepning av den här studien ska få samma resultat om samma data används, är så fallet så har studien hög reliabilitet (Johannessen & Tufte, 2003). Ett exempel från den här studien där reliabilitet kan diskuteras är intervjuerna, huruvida de intervjuade hade givit samma svar till en annan intervjuare eller om en annan forskare hade tolkat informationen i energi- och klimatstrategierna annorlunda (Kvale & Brinkmann, 2014).

3. Teoretiskt underlag

3.1 Varför mål?

”As a minimum, clear goals and supporting objectives guide activities and individuals at all levels and help reduce value conflicts among participants – although of course the greater the disparity in values the harder it is to agree on goals and objectives.” – Slocombe, 1998, s.1

Mål är en grund för ett framgångsrikt arbete och har som uppgift att guida, koordinera och motivera till handling (Edvardsson & Hansson, 2005). Jakobsson Lund (2008) styrker ytterligare betydelsen av mål med att säga att de gör en framgångsrik, motiverad och fokuserad. En grundläggande del i ett målbaserat dokument, exempelvis en strategi är målen. Bland annat hur de är utformade, förankrade och uppföljda (Jakobsson Lund, 2008).

Ett tydligt, uttalat mål ger möjligheten att försvara de uppgifter som prioriteras genom att visa varför de prioriteras vilket i sin tur kan ge en ökad arbetsro (Jakobsson Lund, 2008). Om inga mål tas fram finns en risk att arbetet rinner ut i sanden samt att motivation och fokus samtidigt försvinner.

Målformulering som konst

Enbart för att mål finns innebär inte det att målen på egen hand kommer att bli uppnådda, det krävs att det är bra mål men även att det läggs ner arbete och tid på dem (Jakobsson Lund, 2008). I ett senare steg krävs även aktion för att nå målen. Om processen inte arbetas igenom på rätt sätt utan slarvas igenom finns det stor risk att resultat uteblir eller blir otillräckligt. Det är viktigt att inte enbart titta nitiskt på målet/målen utan också att kontrollera måluppfyllelse och vara medveten om förändringar i omgivningen som kan påverka måluppfyllelsen. Ett utbyte med andra relevanta miljöer, exempelvis universitet kan öppna ögonen och därmed få en att uppfatta eventuella förändringar i omgivningen (Jakobsson Lund, 2008). En slutlig beståndsdel är spridningen av resultatet. Om det inte kommer fram till relevanta aktörer och intressenter, tolkas fel eller om det saknas resurser så kommer processen att hamna i ett dödläge eller bli en så kallad *hyllvärmare* (Jakobsson

Lund, 2008; OECD, 2006). För att undvika detta ska enbart det som är relevant tas upp, långa texter ska undvikas om det inte är absolut nödvändigt för förståelse, språket ska anpassas till målgruppen och inget onödigt användande av tabeller och diagram ska finnas (Jakobsson Lund, 2008).

En viktig beståndsdel för att hålla fokus på vad som ska göras är att prioritera (Jakobsson Lund, 2008; Edvardsson & Hansson, 2005). I de fall som tid och energi placeras på fel saker, saker som inte har med målet att göra, påverkas målarbetet negativt. Ett exempel kan vara att säga *"När den nya tekniken är utvecklad om 20 år ska den placeras ut i alla bostäder i Falkenberg"*. Steg ett borde vara att utveckla klart tekniken och därför finns risken att fokus läggs på fel saker.

Som sagt tidigare så krävs det att målen är bra för att få ett bra resultat (Jakobsson Lund, 2008). Definitionen för ett dåligt mål är att det inte säger någonting, det är för vagt. Ett annat problem är att det används konstlade eller tillgjorda ord eller att målet är satt så högt att det är ouppnåeligt.

Det är viktigt att inte bara ställa ett enskilt mål utan att tänka på att mål hänger samman i kedjor (Jakobsson Lund, 2008). I så kallade målkedjor finns det två olika typer av mål; resultatmål och effektmål. Resultatmål fokuserar på det som aktivt utförs, exempelvis;

"Anställa 2 miljöstrategier innan slutet av mars månad"

Effektmål handlar istället om effekten av ovan mål, med andra ord utfallet av det som görs, exempelvis;

"Företagets miljöarbete ökar"

Effektmål kan därför ses som övergripande mål medan resultatmålet är ett delmål på vägen.

Målkedjan i det här fallet ser ut som följer,

"Anställa 2 miljöstrategier innan slutet av mars månad"

"Företagets miljöarbete ökar"

Problemet här är att steget mellan de två målen är stort vilket gör att risken för att enbart resultatmålet uppfylls. Sådana här misslyckanden orsakar inte enbart frustration och kostar inte bara tid och motivation, utan kostar även pengar.

Ofta talas det om visioner som ett stort övergripande mål som det ska arbetas mot. Visionen har ofta sitt målår långt in i framtiden, exempelvis år 2050 och blir då ett mer så kallat flygande mål. Med detta menas att de ofta ses som mindre viktiga och mindre produktiva (Jakobsson Lund, 2008).

Som nämnt tidigare är uppföljning av målen en stor del i arbetet mot måloppfyllelse (Campion & Lord, 1982; Jakobsson Lund, 2008). Det är också ett sätt för att se vad som fungerar bra eller vad som behöver förändras i arbetet. Detta är svårt om målen är luddiga eller otydliga och det är då svårt att veta när ett mål är uppnått. I uppföljningsprocessen kan indikatorer användas för att få fram resultatet. Ett exempel på indikator för delmålet *"Ökad andel resor med kollektivtrafik"* är *"Resor med kollektivtrafik"*. En bra uppföljning bygger på en regelbunden och noggrann dokumentation där all nödvändig information finns att hämta.

3.2 SMARTa mål

Ett accepterat sätt att utforma och sätta mål vilket bland annat används inom företag är så kallade SMARTa mål. SMARTa mål står för;

- ✓ **S**pecifika
- ✓ **M**ätbara
- ✓ **A**cciperade
- ✓ **R**ealistiska
- ✓ **T**idsbestämda

Under nedan avsnitt är vardera bokstav förklarad. Utöver de här bokstäverna och utvecklade orden anser Jakobsson Lund (2008) att mål även ska vara *enkla*. Inkorporationen av svåra ord, konstiga ordföljder och långa meningar gör inte bara målet svårt att förstå utan gör det även ottydligt. Ett mål som innehåller mer än ett mål kan också försvåra förståelsen om de båda målen inte hänger ihop, exempelvis att första delen handlar om förnybar energi och den andra delen handlar om kemikalieutsläpp (Jakobsson Lund, 2008).

Specifika

Ett mål ska vara *specifikt* (Slocombe, 1998), eller enligt Jakobsson Lund (2008) *tydligt*, för att bli framgångsrikt. Om ett mål utformas ”*Kvaliteten på kollektiva transporter ska förbättras under det andra kvartalet 2017*” så skapas ett problem. Vad betyder kvalitet i det här fallet? Det kan innebära turtäthet, renlighet på bussarna, utseende eller betalningssätt. När målet blir ottydligt som i det här fallet skapas en risk för att målarbetet blir ineffektivt. Anledningen till att ett ottydligt mål utformas kan bero på att åsikterna går isär hos de som utformar målet. Då blir ett ottydligt ord som *Kvaliteten* i det här fallet ett sätt att kompromissa fram ett mål.

Om ett mål är vagt skapas samma problem (Locke & Latham, 2006) som om målet är ottydligt. Oklarheterna gör att ansträngningarna och fullföljandet av målet blir lidande (Locke & Latham, 2006).

Studien av Locke (1986) visar ytterligare på att vaga och ottydliga mål ger ett sämre utfall än specifika mål. I studien har det vaga och ottydliga målet konkretiserats med *gör ditt bästa*, ett mål som inte heller är mätbart. *Gör ditt bästa* kan tolkas olika beroende på vem som är utvald för att arbeta med målet eller vilka förutsättningar som finns. I fallet med Sveriges olika län varierar *det bästa*

exempelvis på geografiskt läge, tillgång till vatten (vattenkraft) och antalet soltimmar (solenergi).

Mätbara

Med *mätbara* menas att det ska finnas ett slut på målet, exempelvis ”*Andelen kollektiva transporter ska under det andra kvartalet år 2017 öka från 20 till 30 %*”. På detta sätt kan det slås fast om målet är uppnått eller inte vilket kan ge en tillfredsställelse för de som har arbetat med och engagerat sig i målet (Jakobsson Lund, 2008).

Accepterade

Grundläggande för uppbyggandet av mål är att de är *accepterade* av den eller de som ska arbeta för att uppnå dem, vare sig det gäller en organisation eller privata mål. Ett steg i accepterandet av mål är att de har diskuterats igenom ordentligt med berörda parter innan de spikas (Jakobsson Lund, 2008; Locke, 1968). Slocombe (1998) tryckte också på detta;

”...the greater the disparity in values the harder it is to agree on goals and objectives.” – Slocombe, 1998, s.1.

En missnöjd medarbetare som inte instämmer med målen kommer med största sannolikhet inte att lägga manken till på samma sätt som en medarbetare som är nöjd med det satta målet (Edvardsson, 2007).

Realistiska

Författaren till ”*Konsten att sätta smarta mål – och att nå dem*” (2008), Anna Jakobsson Lund riktar kritik till R:et i SMARTa mål, *realistiska*. Risken med att sätta realistiska mål är att de inte sätts tillräckligt högt, exempelvis lägre än de nationella målen när det kommer till förnybar energi, eller att det finns en rädsla för att sätta mål inom nya, svåra eller osäkra områden, exempelvis konsumtion. Detta gör att målet inte blir utvecklande och författaren ställer sig frågan:

”Vem kommer att arbeta hårdare för att nå ett mål som alla märker kommer att bli uppfyllt vare sig de lägger manken till eller inte?” – Jakobsson Lund, 2008, s.29

Locke och Latham (2006) menar att högt satta mål är mer motiverande än lättuppnåeliga mål på grund av att det krävs mer för att nå dem och att vinsten eller framgången då känns större. Utöver detta visar studien av Locke (1968) att ju tuffare, svårare mål desto högre nivå av prestation. Detta visar på att en utmaning är motiverande och bra för måluppfyllelsen.

Som framförts tidigare är det även farligt att ställa för höga, ouppnåeliga mål (Jakobsson Lund, 2008) vilket gör målsättandet till en balansgång mellan för låtta och svåra mål. I fallet med länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier kan olika nivåer på mål tillämpas då det både finns internationella mål på EU-nivå och nationella svenska mål att följa. Länen kan också sätta egna regionala mål där det fokuseras på de egna förutsättningarna.

Tidsbestämda

Mål som är *tidsbestämda* har precis som de mätbara målen ett slut i sikte. Tidsbestämda mål är på det sättet också mätbara men i det här fallet är den mätbara faktorn ett datum, till exempel "*Länet ska vara fossilfritt år 2030*".

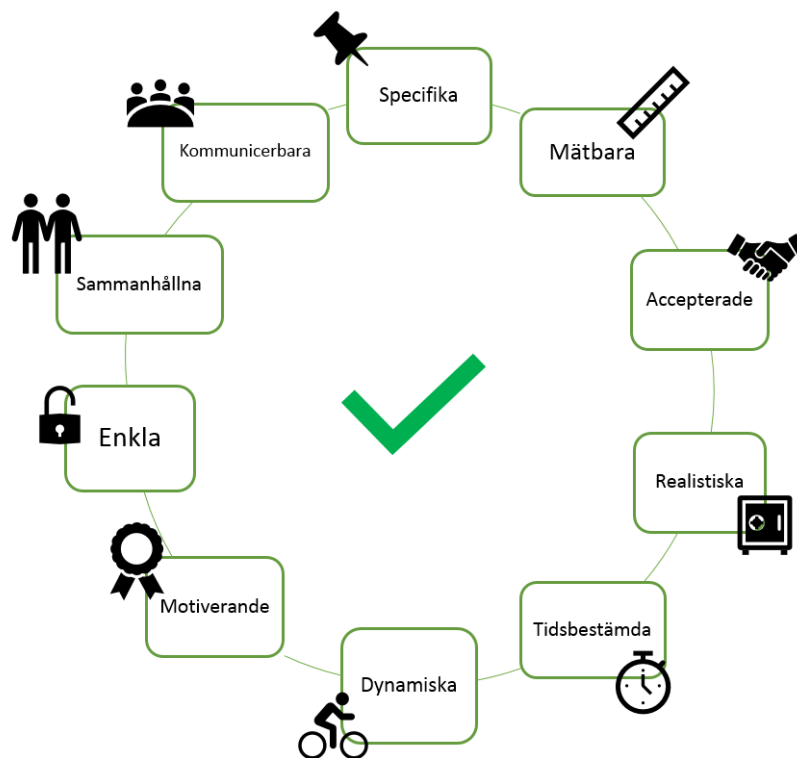
3.3 Kompletterande målformuleringsteori

SMARTa mål behandlar generella mål men då den här studien har en inriktning på miljö, klimat och energi innefattar den kompletterande målformuleringsteorin mål med detta fokus. Edvardsson (2007) anser utöver vad som har nämnts tidigare i avsnittet att mål som fokuserar på miljö även ska vara *medverkande*, *dynamiska*, *förståeliga*, *kommunicerbara* samt *sammanhållna* (eng. *coherent*). Med *medverkande* menas att de som ska arbeta med målen även ska få vara med och ge åsikter när målen ska sättas. Den här faktorn samspelar med *Accepterade* i de SMARTa målen. *Dynamiska* innebär att målet fokuserar på processen istället för på en slutpunkt som är fallet i ett statiskt mål. Exempel på ett *dynamiskt* mål är "*Arbeta med universitet för att utveckla nya energislag*". I det här exemplet är *utveckla nya energislag* ett statiskt mål medan *Arbeta med universitet* fokuserar på processen vilket skapar ett dynamiskt mål. *Förståeliga* mål sammanfaller med *specifika* och *tydliga* mål i SMARTa mål och *kommunicerbara* innebär att målet ska vara lätt att sprida till aktörer och intressenter. En grund i detta är att inte använda alltför vetenskapliga, konstlade eller otydliga ord vilket tidigare har diskuterats. Med *sammanhållna* mål menar Edvardsson (2007) att de olika målen inte ska konkurrera med varandra och skapa konflikter vilket riskerar att resultera i en negativ effekt på måluppfyllelsen.

Edvardsson och Hansson (2005) adderar att rationella mål också ska vara *precisa, mätbara, tillgängliga eller åtkomliga* och *motiverande*. Med undantag för *motiverande* har målen redan diskuterats under de SMARTa målen samt ovan. *Tillgängliga eller åtkomliga* mål ingår under *Realistiska*, *precisa* ingår under *Specifika* och *mätbara* under *Mätbara* under de SMARTa målen. Om ett mål ska nås krävs det även att målet motiverar till att arbeta mot och i slutändan nå det.

3.4 Sammanfattning: Målformulering

Ett antal ledord om målformulering har definierats under detta teoriavsnitt och de kan ses i figur 5.

Figur 5. Ledord för målformulering.

3.5 Policyteori

Fokus har tidigare i detta avsnitt lagts på målformulering men för att även inkorporera de åtgärder som finns i en energi- och klimatstrategi har policyteori studerats. Policyteori fokuserar mer på processen och kan även kopplas till hur åtgärder ska formuleras.

Policyprocessen är en levande process som ständigt kritiseras och förnyas. UNCED (United Nations Conference on Environment and Development) har integrerat ramverket *stages approach to the policy process* eller *policy stages framework*, vilket det i den här studien benämns som, i sitt arbete för att skapa och genomföra strategier för hållbar utveckling (deLeon, 1999; Lafferty, 2004). Ramverket, som anses vara en av de mer enkla synerna på policyprocessen (Brewer & deLeon, 1983), är ursprungligen utvecklat av Laswell och har sedan blivit uppdaterat under åren (deLeon, 1999; Lafferty, 2004). Med hållbar utveckling menas en utveckling som möter dagens behov utan att kompromissa behoven av framtida generationer (World Commission on Environment and Development, 1987). Energi- och klimatstrategier är en byggsten för att nå en hållbar utveckling och därför är det här ramverket relevant för den här studien och har valts ut till det teoretiska underlaget istället för andra policyteorier.

Ramverket bestod ursprungligen av 7 steg som visar de viktigaste faserna i beslutsprocessen eller i en policy men när det nu talas om *policy stages framework* så är det nedan 6 steg som det handlar om (Brewer & deLeon, 1983; deLeon, 1999; Lafferty, 2004);

- Inledning (eng. *Initiation*) – Steget startar med ett erkännande av problemet alternativt en möjlighet. Försättningsvis formuleras problemet och insamling av nödvändigt material görs för att skapa möjliga lösningar och därigenom börja specificera möjliga policyalternativ.
- Uppskattning (eng. *Estimation*) – Steget fokuserar på uppskattning av risker, kostnader och nytta av de möjliga lösningar som har diskuterats under det första steget och även av nya lösningar som har upptäckts av analytiker under det fortsatta arbetet. Den här uppskattningen görs genom olika typer av beräkningar, exempelvis datormodellering och kostnad-nyttoanalys (eng. *cost-benefit analysis*).
- Urval (eng. *Selection*) – I det här steget diskuteras och analyseras alla möjliga och analyserade lösningar för att minska osäkerheten och i slutändan välja den bästa lösningen.
- Implementering (eng. *Implementation*) – I det här steget implementeras den utvalda lösningen från ovan urvalssteg genom att regler och riktlinjer för beslutet utvecklas. Här ska också mål och standarder sättas.

- Utvärdering (eng. *Evaluation*) – Steget fokuserar på utvärdering av den valda lösningen och reglerna (och så vidare) som sattes för att nå den. Gjordes rätt beslut? Var reglerna och riktlinjerna tillräckliga? Steget är kritiskt för den avslutande delen i beslutsprocessen.
- Avslut (eng. *Termination*) – I det här steget justeras policys, program som inte har fungerat eller är onödiga alternativt instanser som ses som onödiga. Ur det här steget är det vanligt att det uppkommer nya problem.

De olika stegen kan sammanfogas, till exempel stegen *implementering* och *utvärdering* men de ska ses som individuella delar av beslutsprocessen där varje del är en viktig grundsten (deLeon, 1999). Även om stegen ska ses som individuella så är det viktigt att även se helheten i den kontinuerliga beslutsprocessen, det vill säga att exempelvis se hur uppskattningen påverkar processens utfall (Brewer & deLeon, 1983; deLeon, 1999). Policyprocessen karaktäriseras av ett feedback-förlopp som inte går framåt hela tiden utan även är tillbakatittande och ibland kräver att föregående steg i processen behöver justeras eller helt göras om (deLeon, 1999).

Policy stages framework kan tillämpas på den här studien genom hur en energi- och klimatstrategi tas fram, arbetas med och avslutas. En energi- och klimatstrategi kan ses som resultatet av det fjärde steget i ovan ramverk, det vill säga *implementering*. I den här studien har även länsstyrelsernas uppföljningsdokument av strategierna analyserats och de här dokumenten är resultatet av steget *utvärdering*. Steget *avslut* i en energi- och klimatstrategis liv är revideringen. De tre första stegen i beslutsprocessen föranleder energi- och klimatstrategin med material och förundersökningar och kan då ses som teoretiska steg (Brewer & deLeon, 1983). Brewer & deLeon (1983) kallar de två första stegen (*inledning* och *uppskattning*) för bakomliggande steg medan steget *urval* anses betona och föranleda steget *utvärdering*.

Fokus i den här studien ligger på miljö, klimat och energi och då ovan ramverk är utformat för generella policys har kompletterande riktlinjer med den här studiens fokus undersökts för att stärka ovan ramverk. Det finns flera riktlinjer för utformning och implementering av policys som rör hållbar utveckling. Enligt Sabatier (1986) finns det sex gyllene regler för en effektiv implementering av generella policys eller rättsliga objektiva, vilka är förklarade nedan;

- Tydliga mål, som har förklarats tidigare i teoriavsnittet
- Orsakssamband eller motivering till varför målet ska implementeras, vilket kan användas för att försvara handlingen
- Rättsliga motiv, vilket säkrar en hög överensstämmelse hos både målgrupper och offentliga myndigheter

- Engagerade och kompetenta implementerare, som kan öka kvaliteten på mål och handlingen
- Stöd från intressegrupper och andra offentliga aktörer, som säkrar upp det politiska stödet
- Stabila socioekonomiska och politiska förhållanden, som inte underminerar det ursprungliga politiska stödet eller förändrar orsakssambandet. Ett fall där de här förhållandena förändras kan vara en oljebojkott

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) instämmer med ovan och nämner därutöver också ett antal riktlinjer för hur nationella strategier specifikt relaterade till hållbar utveckling ska utformas (OECD, 2006);

- Sammankoppling av policys – Hänsyn måste ges till andra problemområden (miljömässiga, ekonomiska och sociala) som nämns i existerande policys
- Generationsöverskridande tidsram – En långsiktig tidsram ska anammas för att möjliggöra en inneslutning av generationsöverskridande principer och indikatorer
- Analys och bedömning – Integrerade bedömningsverktyg ska användas för att identifiera miljömässiga, sociala och ekonomiska kostnader och nyttor av policy- och strategival
- Koordination och institutioner – Ett brett spann av regeringsdepartement och organ bör inkluderas i formuleringen och implementeringen av strategier och policys
- Lokal och regional samordning och förankring – Lokala och regionala myndigheter ska inkluderas i utvecklandet av strategier med vissa leveransaspekter delegerade till lokala och regionala nivåer
- Medverkan av intressenter – Intressenter bör delta med representanter från regering i kommittéer ansvariga för att utveckla och implementera strategier
- Indikatorer och mål – Strategier bör baseras på strukturerade indikatorsystem för att assistera i övervakning av framsteg och som kvantitativa mål
- Övervakning och utvärdering – Oberoende organ eller processer bör vara etablerade att agera som vakthundar och bevaka implementering av nationella strategier samt ge rekommendationer till förbättring

Flera av de här riktlinjerna sammanfaller med det som nämns i Sabatier (1986). Även om dessa steg är utformade för nationella strategier och policys så kan vissa av riktlinjerna också tillämpas på lokal och regional nivå som den här studien fokuserar på.

4. Resultat

4.1 Dokumentanalys: Energi- och klimatstrategier

Resultat av dokumentanalys

Tabell 1. Sammanställning av resultat från dokumentanalysen med kriterierna vågrätt och länen lodrätt. Grön markering innebär ja och grå markering innebär nej på kriterierna. Sammanställt utifrån samtliga länsstyrelser energi- och klimatstrategier. (Länsstyrelsen Blekinge län, 2013; Länsstyrelsen Dalarna, 2012; Länsstyrelsen i Gotlands län, 2012; Länsstyrelsen Gävleborg, 2012; Länsstyrelsen i Hallands län, 2010; Länsstyrelsen Jämtlands län, 2014; Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2010; Kalmar läns klimatkommission, 2010; Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2010; Länsstyrelsen i Norrbottens län, 2013; Länsstyrelsen Skåne, 2013; Länsstyrelsen i Stockholms län, 2013; Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016; Länsstyrelsen i Uppsala län, 2011; Länsstyrelsen Värmland, 2013; Länsstyrelsen Västerbotten, 2012; Länsstyrelsen Västernorrland, 2015; Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2013; Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 2008; Länsstyrelsen i Örebro län och Regionförbundet Örebro, 2013; Länsstyrelsen Östergötland, 2008)

	Blekinge	Dalarna	Gotland	Gävleborg	Halland	Jämtland	Jönköping	Kalmar	Kronoberg	Norrbotten	Skåne	Stockholm	Södermanland	Uppsala	Värmland	Västerbotten	Västernorrland	Västmanland	Västra Götaland	Örebro	Östergötland	
År	2013	2012	2012	2012	2010	2014	2010	2010	2010	2013	2013	2013	2016	2011	2013	2012	2015	2014	2008	2013	2008	
Konkreta mätbara mål	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Handlingsplan med förslag på åtgärder	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

I tabell 1 ses en sammanställning av dokumentanalysen av samtliga länsstyrelser energi- och klimatstrategier. Grön markering innebär ja och grå markering innebär nej på kriterierna. Som kan ses skiljer energi- och klimatstrategierna sig åt utefter de analyserade kriterierna.

4.2 Intervjuer

Urval av strategier

Metoden för urvalet av energi- och klimatstrategier är beskriven i metodavsnittet av studien. Metoden resulterade i att nedan länsstyrelser energi- och klimatstrategier analyserades ytterligare genom en intervju;

- Blekinge
- Gävleborg
- Kalmar
- Södermanland
- Uppsala

Ovan läns energi- och klimatstrategier studerades ytterligare baserat på svaren i föregående dokumentanalys. En tabell över de utvalda länen och anledningarna till urvalet kan ses i tabell 2 och efterföljande beskrivningar.

Tabell 2. I tabellen visas en närmare bild över de utvalda länen strategier och dess svar på dokumentanalysen. Grön markering innebär ja och grå markering innebär nej på kriterierna. (Länsstyrelsen Blekinge län, 2013; Länsstyrelsen Gävleborg, 2012; Kalmar läns klimatkommission, 2010; Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016; Länsstyrelsen i Uppsala län, 2011)

	År	Konkreta mätbara mål	Handlingsplan med förslag på åtgärder	Anledning till urval
Blekinge	2013			Ja på båda kriterier
Gävleborg	2012			Separat handlingsplan
Kalmar	2010			Äldre strategi
Södermanland	2016			Ny
Uppsala	2011			Nej på båda kriterier

Blekinge

Blekinge läns energi- och klimatstrategi har tydliga mål, med övergripande regionala mål uppdelade i så kallade SMARTa mål. Målen har utformats med bakgrund i befintliga mål för EU och Sverige. Exempel på övergripande regionala mål är ”Till år 2020 ska andelen förnybar energi utgöra 80 % av

energianvändningen” och ett exempel på SMARTa mål är ”Den landbaserade vindkraften ska producera 600 GWh senast år 2020 och den havsbaserade vindkraften 700 TWh år 2020.”

Strategin innehåller även en tydlig handlingsplan med åtgärder för hur dessa regionala övergripande mål och mer detaljerade SMARTa mål ska nås. Ovan SMARTa mål har som en åtgärd att ”Rapportera in vilka verk som finns i kommunerna till vindbrukskollen.” och en annan att ”Föra dialog med Försvarmakten för att möjliggöra ytterligare utbyggnad av vindkraft.” under delområdet Vindkraft i det övergripande målet ”Till år 2020 ska andelen förnybar energi utgöra 80 % av energianvändningen”.

Utöver detta har strategin en tydlig tidsplan för vilka aktörer som har hand om vilka åtgärder och när de olika åtgärderna ska utföras. (Länsstyrelsen Blekinge län, 2013)

Anledning till val: Ja på båda kriterier

Gävleborg

Gävleborgs läns energi- och klimatstrategi har tydliga, mätbara mål. En handlingsplan med tydliga åtgärder finns i ett separat dokument. Gävleborgs län lägger precis som flera andra läns energi- och klimatstrategier fokus på transporter där de har satt målet ”Andelen förnybar energi i transportsektorn ska år 2020 vara minst 20 %.” (Länsstyrelsen Gävleborg, 2012).

Anledning till val: Åtgärder i en separat handlingsplan

Kalmar

Kalmars läns energi- och klimatstrategi har tydliga mål samt delmål i sin strategi och även tydliga åtgärder för att nå dessa mål. Strategin är dock gammal (från 2010) och innehåller gamla mål. Revideringar av strategin har utförts men strategin uppdateras inte utan revideringar kan enbart ses i uppföljningsdokumentet. Ett antal delmål i strategin har 2014 som slutdatum vilket gör att gamla, inaktuella mål kommer stå kvar ända tills strategin når sitt slutår (Kalmar läns klimatkommission, 2010).

Anledning till val: Äldre strategi (2010)

Södermanland

Södermanlands läns energi- och klimatstrategi utgår ifrån de nationella och internationella målen, några regionala mål har inte tagits fram. Åtgärderna finns i en separat handlingsplan. Strategin är den mest nyligen framtagna då den är från år 2016 (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2016).

Anledning till val: Ny strategi (2016)

Uppsala

Uppsala läns energi- och klimatstrategi har inte tagit fram några egna mål utan nämner enbart att länets mål ska följa samma inriktning som de svenska/EU/internationella målen har. Det finns strategiska idéer till åtgärder i strategin men inga tydliga åtgärder, dessa ska istället finnas i en separat handlingsplan (Länsstyrelsen i Uppsala län, 2011).

Anledning till val: Nej på båda kriterier

Halland

Då studien är ett samarbete med Länsstyrelsen i Hallands län har även en sammanfattning av länets nuvarande strategi gjorts, dock utfördes ingen intervju med Länsstyrelsen. Sammanfattningen lades till för att tydligare kunna se skillnaden mellan denna strategi och andra läns strategier.

Hallands läns energi- och klimatstrategi har konkreta mätbara mål som hänger ihop med de regionala miljömålen för länet. I strategin finns även tydliga åtgärder för hur målen ska nås. Exempel på ett mål och en åtgärd är ”*Antalet resenärer i kollektivtrafik ska öka med minst 50 % mellan 2000 och 2010*” och ”*Moderna resecentra i alla kommuner finns senast år 2010*”. Observera att Hallands läns energi- och klimatstrategi är från år 2010 (Länsstyrelsen i Hallands län, 2010).

Intervjusvar

Nedan återfinns en sammanställning av de svar som de fem intervjuade länsstyrelserna gav. I Appendix 1 kan en fullständig genomgång av intervjusvaren hittas.

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?

I samtliga fall togs strategin fram i bred samverkan med olika aktörer, exempelvis kommuner, regioner, landsting, näringsliv, representanter från privat sektor och ideella föreningar.

- Är strategin antagen av regionen/landstinget?

Enbart i Kalmars län där strategin är antagen av Regionförbundets styrelse där samtliga kommuner och landsting ingår.

- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?

I alla fall utom Södermanlands län är svaren att strategin används av olika aktörer, inte enbart av länsstyrelsen. Flera av de intervjuade nämner även att externa aktörer använder sig av strategin. Eftersom Södermanlands läns strategi är ny (2016) så kan länet inte svara på denna fråga i nuläget men förhoppningarna är stora att strategin ska komma att användas till en hög grad.

- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?

Samtliga intervjuade län anser att arbetet med energi- och klimatstrategier är en bra grundsten i arbetet men att det kan behövas ytterligare styrmedel etcetera för att nå ännu bättre resultat.

- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

De intervjuade nämnde ett antal ledord för en bra och effektiv energi- och klimatstrategi. De här orden kan ses i nedan ordmoln (figur 6).

Figur 6. Ordmoln som visar de egenskaper hos en bra energi- och klimatstrategi som de intervjuade nämnde.

4.3 Dokumentanalys: Uppföljningsdokument

Med uppföljningsdokument menades ett dokument som visar resultatet från uppföljningen av energi- och klimatstrategin. I ett sådant dokument visas bland annat vilka mål som har eller inte har uppfyllts (Länsstyrelsen Gävleborg, 2017). Uppföljningsdokumenten för de intervjuade länsstyrelserna, det vill säga länsstyrelserna i Blekinge, Gävleborg, Kalmar, Södermanland och Uppsala har ämnats att studeras i detta avsnitt. Södermanlands län har nyligen reviderat sin energi- och klimatstrategi (2016) och därför har ingen uppföljning ännu utförts varför ett sådant dokument inte har kunnat studeras. Uppsala län ska revidera sin nuvarande strategi under år 2017 (Albjär, 2017²) men har ännu inget uppföljningsdokument varför inte heller ett sådant dokument från Uppsala har kunnat studeras. Gävleborg län har nyligen utfört en uppföljning (2016) vilket även Kalmar län har gjort (2016). Blekinge län utförde sin uppföljning under år 2013.

Gävleborgs län

Gävleborgs län har satt sina mål till år 2020 med undantag för visionsmålet som är satt till år 2050. Det är enbart ett av de fem målen som har uppnåtts till det år då uppföljningen utfördes vilket kan ses nedan i boxarna. Målet med grön ram är det mål som är uppnått och målen med gul ram är de mål som har ett målår i framtiden och inte ännu är uppnådda. Uppföljningsåret varierar mellan de olika målen (se figur 7).

² Göran Albjär, Klimat- och energisamordnare, Länsstyrelsen i Uppsala län

Mål: År 2050 är Gävleborgs län klimatneutralt och varje länsinvånare bidrar med max 2 ton växthusgaser per person och år
Utsläpp per person år 2014 i Gävleborg: 5,4 [ton/år]

Mål: Utsläppen av växthusgaser i Gävleborg ska år 2020 vara 20 % lägre än medelvärdet för 2007/2008
Minskning 2007/2008 till 2014: 21,8 %

Mål: Energianvändningen i Gävleborg ska år 2020 vara 25 % effektivare än 2008
Minskning 2008 till 2013: 21,3 %

Mål: Förnybar energi i länet ska öka med minst 5000 GWh från år 2008 till år 2020. Andelen förnybar energi ska vara minst 85 % av den totala energianvändningen år 2020
Ökning 2008 till 2013: -459 GWh
Andel förnybart 2013: 68 %

Mål: Andel förnybar energi i transportsektorn ska år 2020 vara minst 20 %
Andel förnybar energi i transporter 2013: 8,5 %

Figur 7. Figuren visar Gävleborgs läns mål och uppföljning av mål. Det uppnådda målet är markerat med grön ram och mål med målår i framtiden är markerade med gul ram.

Kalmar län

Till skillnad från Gävleborgs län har Kalmar län även satt mål till år både närmare och längre ifrån aktuellt år. Målen är uppdelade i delmål av vilka få har uppnåtts (4/23) vilket kan ses i figur 9. Samtliga mål finns utskrivna i Appendix 2 men nedan har ett antal mål valts ut som exempel, ett uppnått mål (grön ram), ett ej uppnått mål (mörkgrå ram), ett mål med mållår i framtiden (gul ram) och ett reviderat mål (rosa ram), se figur 8. Flera mål är så kallade dubbla mål med två mål i ett och samma mål, ofta med det ena mållåret satt till 2014 och det andra till 2020. De här målen har kategoriserats som mål med mållår i framtiden och ett exempel på det här kan också ses i figur 8 nedan (blå ram). Ett antal mål i uppföljningsdokumentet har markerats med ett frågetecken efter tecknet för att målet är uppnått eller ej (✓ eller X), se Appendix 2. De här målen har kategoriserats enligt tecknet för uppnått eller ej. Vid den första uppföljningen år 2014 reviderades ett antal mål och i det reviderade målet (rosa ram) nedan är även det gamla målet utskrivet. Samma gäller för resterande reviderade mål i Appendix 2.

Delmål: Mängden regionalt producerad förnybar energi ska öka kontinuerligt.

Utfall: Mängden regionalt producerad förnybar energi ökar kontinuerligt. Mängden har ökat med cirka 2,6 gånger på 20 år (1990 till 2010) och med cirka en tredjedel från 2005 till 2010.

Delmål: År 2014 har 100 företag i Kalmar län genomfört en energikartläggning av sin verksamhet.

Utfall: År 2014 hade cirka 45 företag sökt energikartlägningscheckar. År 2015 var motsvarande siffra cirka 50 företag.

Delmål: År 2020 är alla samhällsbetalda resor klimatneutrala.

Utfall: Varierar mellan kommuner/landsting/länsstyrelse/Regionförbund men totalt sett under 100 %.

Delmål: Biogas som förstahandsval för bussar i stråktrafik vid nästa länsupphandling 2017.

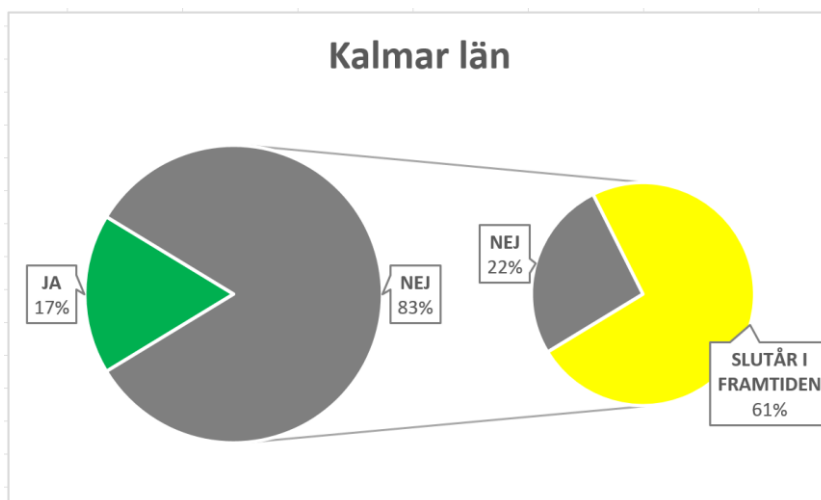
Utfall: Från och med hösten 2017 kommer cirka 50 % av de kollektivtrafikresor som upphandlats av KLT (Kalmar läns landsting) att drivas med biogas.

Delmål innan revidering 2014: Biogasbussar vid nästa länsupphandling 2017.

Delmål: År 2014 har utsläppen av fossil koldioxid minskat med minst 30 % jämfört med år 1990. År 2020 är motsvarande siffra 50 %.

Utfall: År 2014 har utsläppen av fossil koldioxid minskat med 20 % jämfört med år 1990. Detta kan jämföras med år 2010, då utsläppen hade minskat med 9 %. (Siffrorna är inte normalårskorrigerade.)

Figur 8. Figuren visar de utvalda delmålen samt deras uppföljning bland Kalmar läns mål. Uppnått mål är markerat med grön ram, ej uppnått mål med mörkgrå ram, mål med målår i framtiden med gul ram, reviderat mål med rosa ram och dubbelt mål med blå ram.

Figur 9. Figuren visar fördelningen av uppnådda och ej uppnådda mål i Kalmar läns energi- och klimatstrategi.

Blekinge län

Blekinge län har satt 5 mål som alla har år 2020 som slutår. Nedan är målen samt deras uppföljning som utfördes år 2013 listade (figur 10). Länet har även satt ett antal SMARTA mål som kan ses som delmål men i uppföljningsdokumentet är det enbart de övergripande regionala målen som finns med.

Mål: Till år 2020 ska utsläppen av växthusgaser minska med 50 % jfr med år 1990. Det innebär att växthusgasutsläppen är max 3,5 ton CO₂ekv/capita (drygt 30 % lägre än år 2010).

År 2013: 4,4 ton CO₂ekv/capita dvs minskat med 37 % jfr 1990.

Mål: Till år 2020 ska energianvändningen minska med 20 % jmf med år 1990. Det innebär att energianvändningen i Blekinge är max 5297 GWh (30 % lägre än år 2010).

År 1990: 7567 GWh

År 2013: 7579 GWh

Mål: Till år 2020 ska andelen förnybar energi utgöra 80 % av energianvändningen. År 2010 var det 62 % förnybar energi (exkl. el: 59 % förnybar energi).

År 2010: 59 % förnybar energi (exkl. el)

År 2013: 63 % förnybar energi dvs ökat 4 % mellan 2010–2013 (exkl. el)

Mål: År 2020 ska transporterernas energianvändning åter vara nere på 1990 års nivå. Dvs 1350 GWh, en minskning med 11 % jmf år 2010.

År 2010: 1516 GWh

År 2013: 1509 GWh

Mål: Till år 2020 ska medborgarna vara väl medvetna om konsumtionens påverkan på klimatet.

Svår mätt och saknar info om utgångsläge

Figur 10. Figuren visar Blekinge läns mål och uppföljning av mål. Gul ram indikerar mål med målfår i framtiden.

5. Analys

5.1 Dokumentanalys: Energi- och klimatstrategier

Under dokumentanalysen av respektive länsstyrelses energi- och klimatstrategi har de tre kriterierna utifrån kodningen varit *År*, *Mål* och *Åtgärder* vilka är huvudfokus i de frågor som har ställts i dokumentanalysen. Som resultatet visar (se tabell 1) skiljer de olika energi- och klimatstrategierna sig åt till rätt stor del. I tabellen ser det ut som om allt är svart eller vitt vilket inte stämmer. Som förklarar tidigare så krävdes det att handlingsplanen med förslag på åtgärder återfanns i den studerade energi- och klimatstrategin och inte som ett separat dokument. Valet att ha handlingsplanen med förslag på åtgärder som ett separat dokument behöver inte innebära en negativ effekt på måluppfyllelsen så länge som dokumentet är lättillgängligt och att alla medverkande i arbetet vet om att det existerar. Handlingsplanen borde dessutom återfinnas på samma plats som energi- och klimatstrategin då de två dokumenten hänger ihop.

I resultatet förklarades även att en del län har satt egna regionala mål i strategin medan andra län enbart har utgått från de nationella och internationella målen. Faktorn *realistiska* anses trots kritik av Jakobsson Lund (2008) av den här studien vara ett ledord för ett framgångsrikt mål och då kan valet av målnivå påverka måluppfyllelsen. Risken med att enbart gå utefter de nationella eller internationella målen är att länen inte utnyttjar sin fulla potential. Ett län som har potential till att kraftigt öka andelen förnybar energi genom vattenkraft och vindkraft kan sätta ett högre mål än det nationella som ligger på en ökning av förnybar energi med 50 %. Som Jakobsson Lund (2008) diskuterade så riskerar för lågt satta mål att inte bli utvecklande eller motiverande och då kommer arbetet med energi- och klimatstrategier inte göra sin uppgift till fullo. Samtidigt beskriver Jakobsson Lund (2008) även att för högt satta mål kan var farliga för måluppfyllelsen, vilket visar på att målsättande är en balansgång. Ett av de län som enbart har gått utifrån de nationella målen är Södermanlands län vilket Emelie Österqvist på Länsstyrelsen i Södermanlands län³ motiverar med att man vill att varje organisation i länet själva får sätta egna mål utifrån sin egen verksamhet och egna förutsättningar. Den

³ Emelie Österqvist, Energi- och klimatsamordnare Länsstyrelsen i Södermanlands län

regionala energi- och klimatstrategin anses här ha som uppgift att förena länets aktörer under ett gemensamt paraply men samtidigt möjliggöra för lokala strategier.

En del länsstyrelser arbetar fortfarande efter energi- och klimatstrategier som gäller från 2008. Det anses av den här studien ineffektivt att arbeta efter en strategi som av den här studien kan anses vara inaktuell då det kan hända mycket på 8–9 år, både inom att mål nås eller att tekniken utvecklas så att de åtgärder som nämns i strategin inte längre är de bästa. Den här bedömningen har stöd från Campion & Lord (1982) och Jakobsson Lund (2008) då de studierna lyfter uppföljning som en viktig del i måluppfyllelsen. En energi- och klimatstrategi ska precis som en policy (Brewer & deLeon, 1983; deLeon, 1999; Lafferty, 2004) ses som ett levande dokument och en 8–9 år gammal strategi kan i den här studien inte anses vara det. I fallet Kalmar län har målen i energi- och klimatstrategin reviderats år 2014 men det här kan enbart ses i uppföljningsdokumentet där förslag till revidering av mål skrevs ut. Det här innebär att själva energi- och klimatstrategin inte har uppdaterats vilket av den här studien med stöd från Campion & Lord (1982) och Jakobsson Lund (2008) anses vara ett diskutabelt val då det är viktigt med uppdaterade dokument att arbeta utefter, annars finns risken att det skapas förvirring om vad det ska arbetas med. Ett sätt att komma runt det här är att uppdatera energi- och klimatstrategin där både ett uppstartsår och revideringsår är utskrivna, till exempel som Länsstyrelsen Skåne har gjort i sin energi- och klimatstrategi (Länsstyrelsen Skåne, 2013).

5.2 Intervjuer

Det insamlade materialet från intervjuerna analyserades utifrån de ställda intervjufrågorna och kategorierna har därför varit fokusområdena *Aktörer*, *Antagen*, *Användning*, *Effektivitet* och *Egenskaper*.

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?

Samtliga intervjuade länsstyrelser svarade att det var en bred samverkan i framtagningen av energi- och klimatstrategierna. Enligt teorin för både målformulering, måluppfyllelse och utveckling av policys är samverkan eller integrering ett viktigt moment. Det är viktigt att få de utformade målen accepterade hos de olika aktörerna (exempelvis kommuner, näringsliv, representanter från privat sektor) i implementeringsprocessen för att få ett bra och effektivt resultat (Jakobsson Lund, 2008; Locke, 1968). Samverkan på olika nivåer är också en av de gyllene reglerna från Sabatier (1986) och en riktlinje från OECD (2006) när det kommer till att utveckla och implementera policys effektivt.

- Är strategin antagen av regionen/landstinget?

Den här intervjufrågan sammanfaller mycket med ovan diskuterade teori om samverkan eller integrering. Kalmar läns energi- och klimatstrategi var den enda av de intervjuade länsstyrelsernas som var antagen av regionen/landstinget, i det här fallet av Regionförbundets styrelse som också är med och driver energi- och klimatstrategin tillsammans med länsstyrelsen. Det faktum att det enbart är en länsstyrelse som har svarat ja på den här frågan visar på en brist i implementeringen av energi- och klimatstrategier då samverkan och acceptansen begränsas. Som sagt tidigare, ju större acceptans, desto större är chansen för ett bra resultat samt att undvika konflikter (Jakobsson Lund, 2008; Locke, 1968; Slocombe, 1998).

- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?

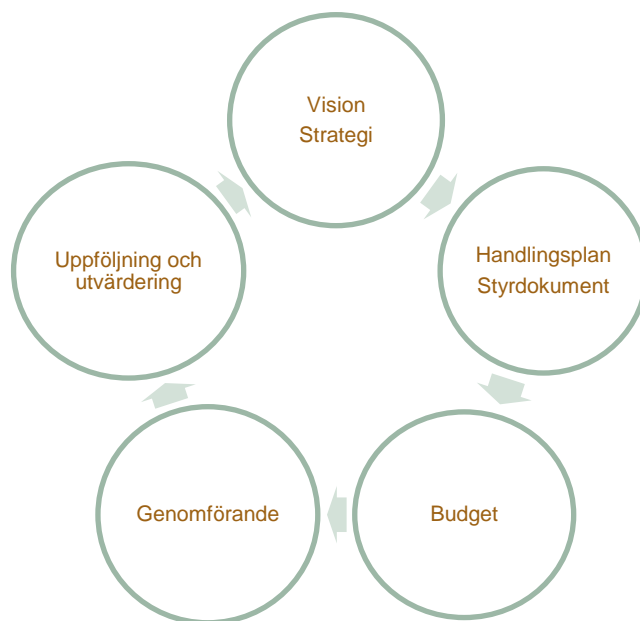
De intervjuade länsstyrelserna nämnde alla (med undantag för Södermanlands län) att olika aktörer använder energi- och klimatstrategierna vilket enligt teorin är en viktig framgångsfaktor. Precis som ovan frågor behandlar den här frågan samverkan och integrering. Här kan också termen *kommunicerbara* (Edvardsson, 2007) involveras då kommunikation är kritisk för att få andra aktörer att använda sig av strategin. Edvardsson (2007) fokuserar på *kommunicerbara* i form av mål och målformulering men detta kan också appliceras på energi- och klimatstrategin som helhet. Även om Locke & Latham (2006) syftar på målformulering när de talar om vaga och otydliga mål är detta också viktigt vid utveckling av en policy. En otydlig policy riskerar att tappa aktörer som använder den eftersom den är svår att förstå, något som även Edvardsson (2007) nämner. Detta gör att ansträngningarna och fullföljandet av policyn blir lidande eller helt rinner ut i sanden alternativt kommer att bli en så kallad *hyllvärmare* (Locke & Latham, 2006).

- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?

Samtliga intervjuade län anser att arbetet med energi- och klimatstrategier är en bra grundsten i klimatarbetet. Detta samstämmer med den undersökning som Energimyndigheten (2015) har utfört. Länsstyrelsen i Blekinge län anser dock att det krävs ytterligare styrmedel för att nå ännu bättre resultat.

”Det är ett viktigt redskap för att stärka det regionala arbetet. Men det behövs kraftigare styrmedel som premierar klimatsmarta val, antingen ekonomiska, juridiska eller stimulans genom ökad bekvämlighet att välja det klimatsmarta.” – Näslund, 2017⁴

Kalmar län nämner⁵ att det är nödvändigt att det systematiska energi- och klimatarbetet fungerar i organisationen, se figur 11. Den cirkulära processen kan kännas igen från de tre avslutande stegen i beslutsprocessen (deLeon, 1999; Brewer & deLeon, 1983; Lafferty, 2004) där det i båda processerna finns ett genomförande eller *implementering* och en uppföljning eller *utvärdering*. Detta bidrar i slutändan till en revidering vilket ses som det sista steget i beslutsprocessen, *avslut*. Även vision/strategi finns med i beslutsprocessen som steget *Inledning* där ett erkännande av problemet är det första steget.

Figur 11. Figuren visar det systematiska energi- och klimatarbetet i Länsstyrelsen Kalmar län (Skapad utifrån information från Lindström, 2017⁵)

⁴ Cecilia Näslund, Klimat- och energisamordnare Länsstyrelsen Blekinge

⁵ Tommy Lindström, Samordnare Energi och minskad klimatpåverkan, Länsstyrelsen Kalmar län

Tre av länsstyrelserna nämner också vikten av ett gemensamt arbete med olika aktörer i energi- och klimatarbetet. Det har som tidigare sagt teorin också klargjort med samverkan och integrering (Jakobsson Lund, 2008; Locke, 1968; OECD, 2006; Sabatier, 1986).

- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

De intervjuade nämnde egenskaper där samverkan, mål, uppföljning, ansvarsfördelning, åtgärder, förankring och tydlighet var övergripande teman. De olika länsstyrelserna hade liknande åsikter om vilka egenskaper en bra energi- och klimatstrategi ska ha. De olika egenskaperna och teman stämmer bra överens med den teori som finns angående målformulering och policyutveckling. 4 av 5 intervjuade länsstyrelser nämnde tydlighet i någon form (i allmänhet, avgränsning, struktur och indelning, och prioriteringar) vilket enligt teorin är en viktig framgångsfaktor. Jakobsson Lund (2008) nämner ordet *tydligt* medan Slocombe (1998) formulerar det som *specifikt* och Edvardsson & Hansson (2005) formulerar det som *precist*. Locke & Latham (2006) pratar istället om *vaghet* i målen som motsatsen till *tydligt* vilket är något som ska undvikas då det är negativt för måluppfyllelsen. Som de intervjuade nämner så är tydlighet inte enbart relaterat till målformulering utan det kan även handla om strukturen och indelningen av sektorer i själva dokumentet energi- och klimatstrategi (exempelvis den berömda röda tråden). De prioriteringar som görs ska också vara tydliga och tydligt utskrivna samt de avgränsningar som görs. Tydlighet kan även handla om vilka andra dokument som hänger ihop med energi- och klimatstrategin och att det är tydligt att de gör det. Som exempel tas här Kalmar läns strategi där de reviderade målen enbart återfinns i uppföljningsdokumentet vilket ger krav på tydlighet i strategin att de målen enbart finns där, vilket tyvärr saknas i det här fallet.

Förankring hos andra aktörer var också en återkommande egenskap för en framgångsrik energi- och klimatstrategi.

En av länsstyrelserna nämner även ”*långsiktiga politiska mål som är välkända och allmänt accepterade*”⁶ vilket sammanfattar flera teoretiska riktlinjer för en policy samt hur mål ska formuleras. *Generationsöverskridande tidsram* är en av de riktlinjer som OECD (2006) nämnde för en effektiv implementering av en policy medan *accepterade* mål är en av byggstenarna för en bra målformulering (Jakobsson Lund, 2008; Locke, 1968). Välkända mål anses hänga ihop med samverkan vilket tidigare har tagits upp som en viktig del (Jakobsson Lund, 2008; Locke, 1968; OECD, 2006; Sabatier, 1986).

⁶ Tommy Lindström, Samordnare Energi och minskad klimatpåverkan, Länsstyrelsen Kalmar län

5.3 Uppföljningsdokument

Uppföljningsdokumenten analyserades utifrån om målen var uppfyllda eller inte.

Då flera av målen i de analyserade länens energi- och klimatstrategier är satta till år 2020 eller till andra år som ligger i framtiden är det svårt att nu veta om målen kommer att uppnås. Det är då också svårt att dra paralleller mellan målformulering i strategierna och dess måluppfyllelse.

Det finns dock ett antal mål som har haft andra målår och därför går att analysera. Det mål som nåddes av Gävleborgs län (Länsstyrelsen Gävleborg, 2017);
”Mål: *Utsläppen av växthusgaser i Gävleborg ska år 2020 vara 20 % lägre än medelvärdet för 2007/2008*”

; visar på en del av de ledord som diskuterades i teoriavsnittet, det vill säga *specifikt, mätbart, tidsbestämt och enkelt*. Som kan ses så är målet satt till år 2020 men har redan nu uppnåtts vilket kan härledas till att målet följer målformuleringsteorin till en hög grad.

Ett exempel på ett mål som inte följer teorin som har diskuterats tidigare är ett av delmålen hos Kalmar län (Regionförbundet i Kalmar län, 2014; Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län, 2017);

”*Delmål: Mängden regionalt producerad förnybar energi ska öka kontinuerligt.*”

Öka kontinuerligt är ett vagt uttryck som kan tolkas olika beroende på vem som tolkar. Räknas till exempel en ökning med 0,1 % varje år som en kontinuerlig ökning? Delmålet är heller inte *tidsbestämt* eller *mätbart* då det inte finns varken något målår eller procentsats. Målet kan liknas med *Gör ditt bästa* vilket är mycket individuellt anpassat och då också är svårt att veta när det är uppnått (Locke, 1986).

Ett mål med liknande problem är;

”*Mål: Till år 2020 ska medborgarna vara väl medvetna om konsumtionens påverkan på klimatet.*”

Med utfallet;

”*Svårsmätt och saknar info om utgångsläge*”

; från Blekinge län (Länsstyrelsen Blekinge län, 2017). Vad räknas med att vara väl medveten? Det här kan precis som ovan mål från Kalmar län tolkas olika. I uppföljningsdokumentet har Blekinge län själva nämnt att målet är svårsmätt men även att det saknas info om utgångsläget vilket innebär att målet troligtvis aldrig kommer att nås då det är otydligt vad målet egentligen är och vad det jämförs med vilket Locke (1986) nämner.

Som nämndes i resultatet så hade ett antal delmål i Kalmar läns uppföljningsdokument ett frågetecken bredvid sig vilket antydde att det var oklart om delmålet verkligen var uppnått. Nedan ses ett mål som markerats som (oklart) uppnått och ett (oklart) som inte var uppnått (Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län, 2017);

”Delmål: Fr.o.m. år 2012 är energianvändningen i nybyggda offentliga lokaler lägre än 30 kWh/m² A-temp (värme, varmvatten och fastighetsel) för eluppvärmda fastigheter och 60 kWh/m² A-temp för övriga uppvärmningssätt.”

”Utfall: Tillämpningen av det regionala målet varierar.”

I det här fallet har delmålet inte arbetats med eller uppnåtts i samtliga kommuner i länet och därför kan inte delmålet anses vara 100 % uppnått. Uppföljningen blir dock otydlig när det står ett frågetecken, det hade varit tydligare att istället markera att delmålet inte har nåtts vilket egentligen är fallet.

”Delmål: År 2017 uppgår produktion av biogas till 100 GWh och år 2020 till 300 GWh. Det senare motsvarar, med 2010 års siffror som bas, en tiondel av alla drivmedel.”

”Utfall: År 2015 uppgår produktion av biogas till 41,4 GWh. Detta kan jämföras med 31 GWh år 2010 och 35 GWh år 2012.”

Ovan mål har en annan typ av oklarhet, här anses målet inte vara uppnått även om målåret inte har nåtts ännu. I andra fall när målåret exempelvis var år 2020 så markerades delmålet istället enbart med streck (- -). Detta ger ett inkonsekvent och otydligt intryck av uppföljningen.

I nedan delmål har Kalmar län gjort en underlig bedömning (Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län, 2017);

”Delmål: År 2014 produceras 0,5 TWh vindkraftsel i länet.”

”Utfall: År 2015 producerades 0,73 TWh vindkraftsel i länet, vilket betyder att målet är nått. Detta kan jämföras med år 2010, då motsvarande siffra var 0,15 TWh.”

Målåret är 2014 men i uppföljningen nämns 2015 istället. Självklart kan delmålet ha varit uppfyllt år 2014 men det kan inte till 100 % anses vara fallet utifrån den här uppföljningen. En anledning till detta kan vara att det inte skedde någon undersökning av detta under 2014 men samtidigt så vore det konstigt då det borde göras uppföljning utefter de målåren som det arbetas efter. Det ska nämnas att det här målet inte heller är det enda mål med år 2014 som mållår. En sådan här uppföljning resulterar i att uppföljningen ses som inkonsekvent och otydlig vilket tyvärr är fallet i flera av Kalmar läns mål.

Kalmar läns nuvarande energi- och klimatstrategi är från år 2010 (Kalmar läns klimatkommission, 2010) och kan därför anses vara gammal. Som nämnt tidigare anses detta av den här studien vara ett dåligt val då strategin uppfattas som inaktiv. Flera av de satta målen var till år 2014 och enligt uppföljningsdokumentet har flera av de målen inte uppnåtts. Då ingen uppdatering utförs av själva energi- och klimatstrategin fås känslan att strategin inte används mycket utan mer är en form av *hyllvärmare* (Jakobsson Lund, 2008; OECD, 2006; Locke & Latham, 2006).

6. Diskussion

Den här studiens initierande dokumentanalys har visat att det finns stora skillnader mellan de olika länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier. Anledningen till detta kan mycket väl vara att det regeringsuppdrag som har utfärdat energi- och klimatstrategierna som uppdrag för länsstyrelserna inte är tillräckligt tydligt. Detta kan då ha resulterat i att de olika länsstyrelserna har gjort lite som de vill i utformningen. Det är också möjligt att länsstyrelsernas satsning på det här området varierar och att det i sin tur ger en negativ effekt på strategierna.

Energi- och klimatstrategier är offentliga dokument och ska därför vara tillgängliga för allmänheten och länsstyrelserna har även ansvar för att informationen som finns på deras respektive hemsidor är aktuell. Vid flera tillfällen under den här studien har det här inte varit fallet vilket har försvårat arbetet och även gett en känsla av att arbetet med de här strategierna inte är prioriterat. Om fallet är att arbetet är prioriterat men det inte syns eller märks utåt till andra aktörer eller allmänheten så påverkas framgången av strategin negativt.

Det är viktigt att i sin energi- och klimatstrategi ange vilken eller vilka aktörer som är ansvariga för de olika målen och åtgärderna. Annars finns det stor risk att ingen ställs till svars om målen inte nås eller åtgärderna inte utförs. Det här inte enbart ett problem på regional nivå utan problemet finns även på lokal, nationell och internationell nivå. Mål sätts överallt och inom alla möjliga områden men om alla dessa mål hade uppfyllts så hade världen inte haft alla de problem som finns idag. Det här visar att det inte enbart räcker med bra och väl utformade mål utan det krävs också handling.

Det är dock kritiskt att sätta *bra* mål för att ens ha möjligheten att utföra en resultatgivande handling. De olika länsstyrelserna visade på olika kunskapsnivå inom målformuleringsområdet i sina respektive energi- och klimatstrategier där en av dem till och med nämnde en smått omgjord version av SMARTa mål i inledningen av strategin. Länsstyrelserna har varierat i sin målnivå, med detta menas om de har satt egna regionala mål eller följt de nationella. Det kan tyckas att egna regionala mål är den bästa varianten då målen kan utformas utefter de egna förutsättningarna där vissa län kan ha större potential för exempelvis vattenkraft än andra.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har som nämnt valt att enbart utgå från de nationella målen och hänvisar det till att aktörer själva ska få sätta mål. Studiens mening är att regionalt satta mål i energi- och klimatstrategin inte behöver innebära

att aktörer inte får chansen att sätta egna mål utefter deras förutsättningar. Aktörerna kan ha olika inriktningar vilket gör att vissa kan sätta högre mål när det kommer till andelen förnybar energi än andra.

I en intervjustudie kan det alltid diskuteras om ett tillräckligt stort antal personer har intervjuats, samma sak gäller i den här studien. I det här fallet valdes det enbart ut 5 av 21 länsstyrelser för intervju eftersom det ansågs tillräckligt för att ringa in hela spannet av de olika sätten att utforma en strategi. Urvalet baserades på ett antal relativt grova kriterier och därför hamnade flera strategier inom samma kategori och 5 stycken intervjuer räckte för att täcka samtliga kategorier. Hade kriterierna varit mer avsmalnande så är det fullt möjligt att det hade krävts fler intervjuer för att täcka in de olika kategorierna. Det är mindre troligt att det här skulle ha gett ett annorlunda utfall av intervjuerna då redan de 5 utvalda var mycket samstämmade i sina svar. Då studien är ett samarbete med Länsstyrelsen i Hallands län och länsstyrelsen själv utformade kriterier för dokumentanalysen, valdes det att inte avsmalna kriterierna.

Även intervjumetoden kan diskuteras då det valdes att utföra datorbaserade intervjuer via mail med en föregående presentation av studien på telefon. Det finns risker med att välja svar via mail, exempelvis att de inte blir tillräckligt detaljrika, att de blir otydliga eller inte svarar på den fråga som ställs. I det här fallet har det inte upplevts några sådana problem och valet av metod har därför inte påverkat studien negativt.

Eftersökningen av de analyserade energi- och klimatstrategierna visade sig vara svårare än vad sig bör då den gemensamma portalen för de olika länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier inte var uppdaterad. Därför krävdes ytterligare efterforskning genom Google-sökningar och mailkontakt med ansvariga på länsstyrelserna. Ett tydligt exempel på den här komplikationen är energi- och klimatstrategin från Kalmar län. Till en början analyserades fel strategi då det var den som låg publicerad på den gemensamma portalen. Efter en tid uppfattades det här misstaget och analysprocessen fick göras om för den aktuella strategin. Det finns länsstyrelser som arbetar efter energi- och klimatstrategier som är från år 2008 som ur ett åldersperspektiv hade varit intressanta att analysera istället för Kalmar läns strategi men då fel strategi från Kalmar län initialt analyserades valdes länet då ut för en närmare analys. En ytterligare anledning till att den aktuella, rätta strategin tillhörandes Kalmar län inte analyserades från början är att den inte har namngivits med ”*energi- och klimatstrategi*” utan kallas för ”*Fossilbränslefri region – nya mål och utmaningar*”. Genom att samordna alla länsstyrelser och namnge strategierna till *energi- och klimatstrategi* alternativt *klimat- och energistrategi* samt ha en uppdaterad portal hade det här problemet undvikits. Den här otydligheten påverkar studiens reliabilitet då det är enkelt att studera fel strategi, vilket gjordes i början av den här studien. Det faktum att en av de äldsta energi- och klimatstrategierna från år 2008 inte analyserades kan ha påverkat resultatet men det är något som det enbart kan reflekteras över.

I resultatet och analysen av uppföljningen av Kalmar läns energi- och klimatstrategi gjordes ett val att mål som hade markerats med ett frågetecken sattes som uppnådda eller ej uppnådda utefter symbolen bredvid frågetecknet. Det här valet påverkar inte resultatet till en stor del då fokus inte har varit att räkna antalet uppnådda mål utan enbart har varit ett komplement i studien då fokus har legat på hur målen är formulerade.

Frågeställningar som studien har ämnat svara på är:

- Vad är en energi- och klimatstrategis styrkor och svagheter när det gäller utformning av mål och åtgärder?
- Hur skiljer energi- och klimatstrategierna sig åt mellan olika länsstyrelser?
- Vad finns det för faktorer som styr mot en effektiv strategi?

Valet av frågeställningar har påverkat studien på det sätt att de har styrt valet av litteratur och även de frågor som har ställts vid analyserna av energi- och klimatstrategierna. Det finns fler sätt att analysera en sådan här strategi och andra frågor som kan ställas.

Energimyndigheten är tillsammans med Naturvårdsverket ansvarig för att utvärdera de regionala energi- och klimatstrategierna som är framtagna av länsstyrelserna (Energimyndigheten, 2015). Den här studien är därför inte ensam i sitt slag och kan ses som en mindre version av den utvärdering som Energimyndigheten tillsammans med Naturvårdsverket gör. Fortsatt forskning inom det här ämnet skulle dock kunna fokusera mer på åtgärderna i ett sådant här målinriktat dokument då den här studien främst har undersökt målen och enbart till en liten del har analyserat åtgärderna.

En av de viktigaste lärdomarna från den här studien är att de regionala energi- och klimatstrategierna ser olika ut beroende på vilket län och länsstyrelse de kommer ifrån. Med detta menas inte vilka mål de har utan utformningen och innehållet i strategin, något som önskningsvis skulle se likadant ut för att ge en så stor överensstämmelse som möjligt. För att nå enhetliga energi- och klimatstrategier krävs samordning och samarbete mellan de olika länsstyrelserna samt att ta tillvara på varandras goda exempel.

Nedan citat av Konfucius användes på Länsstyrelsen Skånes kick-off för projektet ”*Uthålliga kommuner i Skåne 2020*”⁷ för att visa på vikten av samordning och samverkan och citatet fungerar utmärkt för den här studien och får verka som avslutande ord;

⁷ Kick-off ”*Uthålliga kommuner i Skåne 2020*”, 2017-04-27, Länsstyrelsen Skåne, Malmö

Tell me, and I will forget.

Show me, and I may remember.

Involve me, and I will understand.

- Confucius, 450 BC⁷

7. Slutsats

Nedan är de frågeställningar som studien har ämnat svara på utskrivna tillsammans med kortfattade svar:

- Vad är en energi- och klimatstrategis styrkor och svagheter när det gäller utformning av mål och åtgärder?

Målen i en energi- och klimatstrategi men även i andra liknande dokument ska vara *specifika, enkla, mätbara, accepterade, realistiska, tidsbestämda, dynamiska, kommunicerbara, sammanhållna* och *motiverande*. Mål som inte är utformade på detta sätt påverkar strategin negativt. Den här studien har främst fokuserat på målen i en energi- och klimatstrategi och enbart ytligt studerat åtgärderna. Dock kan det slås fast att åtgärderna ska vara *tydliga* och att det från början ska finnas en tydlig ansvarsfördelning samt att det finns samverkan mellan de olika målen och åtgärderna.

- Hur skiljer energi- och klimatstrategierna sig åt mellan olika länsstyrelser?

Studien har visat att energi- och klimatstrategierna från respektive län skiljer sig åt i både innehåll, utformning och sättning av mål och åtgärder. Det har visat sig att det finns energi- och klimatstrategier från minst ett län som representerar varje möjlig kombination av de studerade kriterierna i den inledande dokumentanalysen, det vill säga ja på båda kriterierna, nej på båda eller enbart ja på ett av kriterierna och vice versa.

- Vad finns det för faktorer som styr mot en effektiv strategi?

Tre ledord i studien är *konkretisering av regeringsuppdraget, uppföljning* och *samverkan/samordning*. *Konkretisering av regeringsuppdraget* är ingen faktor som länsstyrelserna själva kan rå för men det är något som de kan föra fram till regeringen då ett tydligt uppdrag styr mot en effektiv strategi. Däremot kan de själva påverka mängden av och kvaliteten på *uppföljning* samt *samverkan/samordning*. Utan de här två faktorerna styrs strategin bort från att vara effektiv.

När det kommer till utformning av själva dokumentet så är det viktigt att det är lättläst och tydligt vilket också gäller för målen. Ett rörigt dokument tappar läsare på vägen.

8. Sammanfattning för beslutsfattare

Det här avsnittet riktar sig till beslutsfattare, i det här fallet länsstyrelserna där förslag och tips ges för hur länsstyrelserna nu och i framtiden ska arbeta fram effektiva energi- och klimatstrategier. Avsnittet utgörs av en checklista med kortfattade beskrivningar där mer detaljrika förklaringar samt motivationer kan hittas i studien.

Arbeta inte enskilt – De här frågorna griper inte enbart över en avdelning, de är sektorsöverskridande. Samverka, samordna och samarbeta både internt och externt! Ta till vara på varandras goda exempel.

Fokusera på målen – Men glöm inte processen! Målen ska uppnås men det är processen som bestämmer hur fort ni kommer nå dit och hur troligt det är att ni kommer fortsätta på samma sätt i framtiden eller om ni kommer ramla tillbaka dit ni började.

Uppföljning är nyckeln – För att kunna komma framåt i ert arbete med de här frågorna måste ni veta var ni står nu och vad som inte fungerar alternativt vad som fungerar. Arbeta sedan utifrån den här uppföljningen för att nå målen.

Förenkla – Gör det inte svårt för er. Ju mer *straight forward* er strategi är, desto större chans är det att fler aktörer kan engageras.

Förena energi- och klimatstrategierna – Tidigare nämndes *Arbeta inte enskilt* där fokus lades inom länet/regionen. Med den här punkten menas att de olika länen och länsstyrelserna ska gå ihop och samordna sina energi- och klimatstrategier när det kommer till utformning och framförallt innehåll. Med det aktuella regeringsuppdraget är det här svårt då det inte nämns vad strategierna ska innehålla men med ett konkretiserat uppdrag kan också mer förenade och harmoniserade energi- och klimatstrategier skapas och därmed också ett mer samordnat arbete länsstyrelserna emellan.

Avslutningsvis – Sätt mål men glöm dem inte! Nöj er inte med att ha skapat energi- och klimatstrategin, fortsatt arbeta med den.

Tack

Jag vill i första hand rikta ett stort tack till mina handledare Niklas Vareman, Lunds universitet och Sofia Frising, Länsstyrelsen i Hallands län för er hjälp med att hålla mig på rätt bana under den här tiden samt er insats som handledare. Jag vill även tacka Sofia Frising för att hon gav mig det här uppdraget i början av året.

Jag vill tacka samtliga länsstyrelser för snabb hjälp när denna behövdes samt de intervjuade länsstyrelserna för deras givande och tydliga svar.

Sist men inte minst vill jag tacka mina studiekamrater samt Tias som har svarat på mina frågor och hållit mig lugn under den här processen.

Referenser

- Atkinson, R. och Flint, J. 2004. Snowball Sampling. I: Lewis-Beck, M.S., Bryman, A. och Futing Liao, T. (red.). *The SAGE Encyclopedia of Social Science Research Methods*. SAGE Publications Ltd.
- Brewer, G.D. och deLeon, P. 1983. *The foundations of policy analysis*. The Dorsey Press, Homewood, Illinois.
- Campion, M.A. och Lord, R.G. 1982. *A Control Systems Conceptualization of the Goal Setting and Chaning Process*. *Organizational Behavior and Human Performance*, 30:265-287.
- DeLeon, P. 1999. The Stages Approach to the Policy Process – What Has It Done? Where Is It Going? I: Sabatier, P.A. (red.). *Theories of the Policy Process*. Westview Press, Boulder, Colorado, USA, s. 19-32.
- Edvardsson, K. 2007. *Setting Rational Environmental Goals: Five Swedish Environmental Quality Objectives*. *Journal of Environmental Planning and Management*, 50:2:297-316.
- Edvardsson, K. och Hansson, S.O. 2005. *When is a goal rational?* *Social Choice and Welfare*, 24:343-361.
- Energimyndigheten. 2015. *Utveckling och genomförande av regionala klimat- och energistrategier 2010–2014*. Redovisning av uppdrag som anges i Energimyndighetens regleringsbrev 2014 och 2015. ER 2015:13.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., Wängnerud, L. 2017. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan. Författarna och Wolters Kluwer Sverige AB.
- Jakobsson Lund, A. 2008. *100 sidor om konsten att sätta smarta mål – och att nå dem*. Bokförlaget Redaktionen i Stockholm AB.
- Johannessen, A. och Tufte, P.A. 2003. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Abstrakt förlag och författarna.
- Kalmar läns klimatkommission. 2010. *Fossilbränslefri region – nya mål och utmaningar*. Regionförbundet i Kalmar län. Nooil.
- Kvale, S. och Brinkmann, S. 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3:e upplagan. Studentlitteratur.

- Lafferty, W.M. 2004. Introduction: form and function in governance for sustainable development. I: Lafferty, W.M. (red.). *Governance for sustainable development: The challenge of adapting form to function*. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, s. 1-31.
- Lantz, A. 2007. *Intervjumetodik*. Studentlitteratur.
- Locke, E.A. 1968. *Toward a Theory of Task Motivation and Incentives*. *Organizational Behavior and Human Performance*, 3:157-189.
- Locke, E.A. och Latham, G.P. 2006. *New Directions in Goal-Setting Theory*. *Association for Psychological Science*, 15:5.
- Länsstyrelsen Blekinge län. n.d. *Om Länsstyrelsen*. Elektronisk resurs: [<http://www.lansstyrelsen.se/blekinge/Sv/om-lansstyrelsen/Pages/default.aspx>]. Hämtad 2017-01-23.
- Länsstyrelsen Blekinge län. 2017. *Utsläpp och energianvändning – utveckling t.o.m. 2013*. PowerPoint-presentation.
- Länsstyrelsen Blekinge län. 2013. *Klimat- och energistrategi för Blekinge. Åtgärder 2013–2016 med utblick till 2020*. Ingår i länsstyrelsens rapportserie 2013:21.
- Länsstyrelsen Dalarna. 2012. *Energi- och klimatstrategi för Dalarna – för ett energitelligent och klimatsmart Dalarna 2050*. Rapport 2012:20.
- Länsstyrelsen Dalarna. 2011. *Kommunala energi- och klimatstrategier. Exempel på samverkan i Dalarna*. Miljöenheten. Rapport 2011:14.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2017. *Uppföljning av Gävleborgs län klimat- och energimål – Resultat fram till 2016*. Rapport 2017:2.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2012. *Klimat- och energimål för Gävleborgs län – Beslutande mål samt bakgrundsinformation*. Rapport 2012:6.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 2012. *Klimat- och energimål för Gotland 2012–2020. Regionala delmål under miljömålet begränsad klimatpåverkan*. Rapport nr 2012:12.
- Länsstyrelsen i Hallands län. 2010. *Regional klimat- och energistrategi*. Meddelande 2010:10.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2010. *Klimat- och energistrategi. Med nya klimatmål för Jönköpings län*. Meddelande nr 2010:17.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län. 2010. *Regional klimat- och energistrategi för Kronobergs län och region Södra Småland*.
- Länsstyrelsen i Norrbottens län. 2013. *Klimat- och energistrategi för Norrbottens län*. Rapportnummer: 9/2013.

- Länsstyrelsen i Stockholms län. 2013. *Klimat- och energistrategi för Stockholms län*. Rapport 2013:8.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län. 2016. *Klimat- och energistrategi för Södermanland*. Rapportnr: 2016:15.
- Länsstyrelsen i Uppsala län. 2011. *Klimat- och energistrategi för Uppsala län 2011*. Länsstyrelsens meddelandeserie 2011:17.
- Länsstyrelsen i Västmanlands län. 2013. *Klimatstrategi för Västmanlands län – en del av det Regionala Utvecklingsprogrammet*. Länsstyrelsens rapportserie Rapport 2013:12.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2008. *Energi- och klimatstrategi för Västra Götalands län. Uppdrag 26 i regleringsbrev för länsstyrelserna 2008*. Rapport 2008:93.
- Länsstyrelsen i Örebro län och Regionförbundet Örebro. 2013. *Energi- och klimatprogram för Örebro län 2013–2016*. Publikationsnummer 2013:15.
- Länsstyrelsen Jämtlands län. 2014. *Klimatstrategi för Jämtlands län. Mål och åtgärder år 2014–2020*. Diarienummer 423-1574-2014.
- Länsstyrelsen Skåne. 2013. *Klimat och energistrategi för Skåne. Skåne i utveckling 2008:4. Aktualiserad 2013*. Länsstyrelserapport 43/2008.
- Länsstyrelsen Värmland. 2013. *För ett klimatneutralt Värmland. Klimat- och energistrategi för Värmlands län*. Publikationsnummer 2013:21.
- Länsstyrelsen Västerbotten. 2012. *Klimat- och energistrategi för Västerbottens län. Det hållbaraste länet 2020*. Klimatsmart Västerbotten.
- Länsstyrelsen Västernorrland. 2015. *Att göra. Handlingsplan Energi och klimat*. Diarienummer: 423-6227-15.
- Länsstyrelsen Östergötland. 2008. *Ett vinnande klimat. Klimat- och energistrategi för Östergötland*.
- Länsstyrelserna. n.d.a. *Samarbete – vilken länsstyrelse gör vad?* Elektronisk resurs: [<http://www.lansstyrelsen.se/Sv/Pages/samarbete.aspx>]. Hämtad 2017-01-23.
- Länsstyrelserna. n.d.b. *Regionala strategier och energibalanser*. Elektronisk resurs: [<http://extra.lansstyrelsen.se/energi/Sv/strategier/Sidor/default.aspx>]. Hämtad 2017-01-23.
- Morgan, D.L. 2012. Snowball Sampling. I: Given, L.M. (red.). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. SAGE Publications Ltd.
- Naturvårdsverket. 2010. *Gör arbetet med klimatstrategier någon skillnad? En utvärdering av lokalt klimatstrategiarbete*. Rapport 6358.
- OECD. 2006. *Good practices in the national sustainable development strategies of OECD countries*. Organisation for economic co-operation and development.

- Regeringen. 2016. *Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna*. Regeringsbeslut III 4.
- Regeringen. 2015. *Sveriges klimatstrategi*. Regeringens proposition 2001/02:55. Uppdaterad 2015.
- Regeringen. 2007. *Regleringsbrev för budgetåret 2008 avseende Länsstyrelserna*. Regeringsbeslut 13.
- Regionförbundet i Kalmar län. 2014. *Uppföljning av Kalmar läns mål för Fossilbränslefri region (nooil)*.
- Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län. 2017. *UTKAST Uppföljning av Kalmar läns mål för Fossilbränslefri region (nooil)*.
- Sabatier, P.A. 1986. *Top-down and Bottom-up Approaches to Implementation Research: A Critical Analysis and Suggested Synthesis*. *Journal of Public Policy*, 6:1:21-48.
- SCB. 2016. *Folkmängd i riket, län och kommuner 30 september 2016 och befolkningsförändringar 1 juli – 30 september 2016. Totalt*. Statistiska Centralbyrån.
- Slocombe, D.S. 1998. *Defining Goals and Criteria for Ecosystem-Based Management*. *Environmental Management*, 22:4:483-493.
- Uggla, Y. och Elander, I. (red.). 2009. *Global uppvärmning och lokal politik*. Santérius Academic Press Sweden.
- World Commission on Environment and Development. 1987. *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Elektronisk resurs: [<http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>]. Hämtad 2017-03-20.

Appendix

Appendix 1 – Fullständiga intervjusvar

Åsa Eklund Öberg

Klimat- och energisamordnare; Länsstyrelsen Gävleborg

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?

Strategin togs fram i bred samverkan mellan många olika regionala aktörer. Kommuner deltog med tjänstemän inom många olika sektorer samt politiker. Region Gävleborg, näringslivet och ideella föreningar deltog också. Vid framtagande av åtgärdsprogrammet var det samma typer av deltagare. Då arbetade vi sektorsvis med frågorna; byggnader, energieffektiva företag, förnybar energi, klimatsmarta resor och konsumtion samt samhällsplanering.

- Är strategin antagen av regionen/landstinget?

Nej den är beslutad av Länsstyrelsen. Men regionen har som sagt varit med i framtagande.

- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?

Strategin ligger som underlag i vår verksamhetsplanering och i arbetet med att skriva överenskommelser med regionala aktörer om arbete med klimat och energimålen. Den ligger ju till grund för vårt arbete med åtgärdsprogrammet som är det som kommuniceras till kommuner och andra så indirekt arbetas det med den. Det är svårt att svara på om några externa aktörer använder sig av den i någon systematiseras nivå. Den ligger som underlag när vi yttrar oss över ansökningar till Klimatklivet.

- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?

Vi har just gjort ett arbete med att följa upp strategin och de mål som finns i den. Det visar att vi har nått en del och att det finns en hel del kvar att göra. Det bör vara

ett bra underlag när vi ska arbeta vidare fram till 2020 för att se inom vilka områden vi måste satsa mest och vi får väl även en fingervisning om vilka aktörer vi ör samverka med för att nå de målen.

- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

Den ska vara tydlig, lätt att följa upp och mäta samt vara väl förankrad i länet/regionen.

Cecilia Näslund

Klimat- och energisamordnare; Länsstyrelsen Blekinge

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?

Målen utformades av en styrgrupp med representanter i chefsposition från Länsstyrelsen, Region Blekinge, Landstinget Blekinge, Blekinge Tekniska Högskola, Energikontor Sydost, och från privata sektorn medverkade representanter i ledningsposition för fastighetsbolag, transportföretag, tung industri, dagligvaruhandel, lantbruksverksamhet, energibolag, fjärrvärme- och vindkraftsproduktion. De konkreta åtgärderna utformades av en arbetsgrupp med representanter från länets alla kommuner och landsting.

- Är strategin antagen av regionen/landstinget?

Nej

- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?

De offentliga aktörerna i länet samt företagsnätverket Energikluster

- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?

Det är ett viktigt redskap för att stärka det regionala arbetet. Men det behövs kraftigare styrmedel som premierar klimatsmarta val, antingen ekonomiska, juridiska eller stimulans genom ökad bekvämlighet att välja det klimatsmarta.

- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

Tydliga prioriteringar, vara väl förankrad och ha välformulerade åtgärder som är uppföljningsbara.

Tommy Lindström

Samordnare Energi och minskad klimatpåverkan; Länsstyrelsen Kalmar län

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?

Styrelsen för Regionförbundet i Kalmar län där samtliga kommuner är representerade satte år 2006 upp ett mål om att länet år 2030 ska vara en fossilbränslefri region. Sedan dess har energi- och klimatarbetet varit en viktig del i det regionala utvecklingsarbetet. Arbetet drivs gemensamt i länet och baseras på gemensamma mål och strategier samt ett årligt handlingsprogram som antas av regionförbundets styrelse. Förslag till handlingsprogram tas fram av kommuner, energikontor och landsting under ledning av länsstyrelsens energi- och klimatsamordning. Klimatkommission Kalmar län följer och granskar det pågående arbetet. Regionförbundets styrelse har också uppdragit åt klimatkommissionen att tillsammans med Energimyndighetens tidigare projektet ”*Uthållig kommun*” (där alla kommuner i länet deltog) utarbeta förslag till reviderade mål för fossilbränslefri region, i första hand sådana som kan ersätta målen för år 2010. Uppdatering sker 2014, 2017, 2021 och 2025 för berörda delmål. Klimatkommission Kalmar län lämnar här förslag till mål, strategier, utmaningar och projekt för det fortsatta arbetet inom fossilbränslefri region.

- Är strategin antagen av regionen/landstinget?

Antagen av regionförbundets styrelse 2008 där samtliga kommuner och landsting ingår.

- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?

Strategin ligger till grund för samtliga kommunala samt Landstingets energi- och klimatstrategier. Energikontor Sydost utgår från strategin när de väljer sina projekt på nationell och EU-nivå. Även externa aktörer hänvisar till strategin för att genomföra energi- och klimatprojekt i länet.

- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?

Ja, om hela det systematiska energi- och klimatarbetet fungerar i organisationen.

- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

Långsiktiga politiska mål som är välkända och allmänt accepterade
En tydlig avgränsad färdväg med delmål
Ansvar för planering, genomförande och uppföljning

Göran Albjär

Klimat- och energisamordnare; Länsstyrelsen i Uppsala län

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?

Deltagande aktörer finner du på sidan 71.

- ➔ Regionförbundet Uppsala län, Uppsala kommun, Älvkarleby kommun, Östhammars kommun, Tierps kommun, Heby kommun, Enköpings kommun, Knivsta kommun, Håbo kommun, Landstinget i Uppsala län, SLU, Uppsala Universitet, KTH, Stiftelsen Universitet Näringsliv Samhälle (STUNS), Institutet för jordbruks- och miljöteknik (JTI), Upplands Lokaltrafik, Företagarna i Uppsala län, Handelskammaren i Uppsala län, Almi Företagspartner Uppsala, Hushållningssällskapet Uppsala, Mälardalens Energikontor, Biogas Öst, Lantbrukarnas Riksförbund LRF Mälardalen, Ekologiska Lantbrukarna Uppland, Uppsalahem, Akademiska Hus, AP Fastigheter, Vasakronan, HSB, Riksbyggen, Skanska, PEAB, Swerock, NCC, Veidekke, SH-Bygg, JM, Vattenfall, E.ON, Sala-Heby Energi, ENA Energi, Björklinge Energi, Scandinavian Biogas, Solibro Research, Seabased, Chromogenics, Vertical Wind, Biomobil, Svenska Naturskyddsföreningen, Gröna Bilister, Bilpoolarna Uppsala, Uppsala Taxi, Uppsala Taxikurir, Svenska Kraftnät

- Är strategin antagen av regionen/landstinget?

Nej, enbart av Länsstyrelsen.

- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?

Strategin utgör fortfarande inriktningen och grunden på vårt arbete tillsammans med regleringsbrevet. Förhoppningsvis används den också ute i länet. Vi får ofta kommentarer om att det och det står i strategin. Jag upplever att det är ett samlande dokument för länets olika aktörer.

- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?

Jag är övertygad om att arbetet med energi- och klimatstrategier är ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen. Ett gemensamt arbete med de olika aktörerna är en viktig process i klimat- och energiarbetet.

- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

Tydlig struktur och indelning av olika sektorer med stora klimatpåverkande utsläpp och energianvändning

Undergrupper med exempel på strategiska inriktningar och helst också åtgärdsförslag

Ett bra statistiskt bakgrundsmaterial

Emelie Österqvist

Energi- och klimatsamordnare; Länsstyrelsen i Södermanlands län

- Vilka aktörer deltog i framtagandet av er energi- och klimatstrategi?

Den nya strategin som utarbetats under en period på två år (2015–2016) har tagits fram i samarbete med de aktörer som finns representerade i länets Miljö- och klimatråd som länsstyrelsen samordnar. Här kan du läsa mer om rådet och vilka aktörer som är medlemmar. Rådet har varit med genom hela processen. Vi började med att vi på Lst skickade ut en enkät som de fick svara på samt begärde in alla kommunala och lokala planeringsunderlag och strategier med anknytning till klimat och energi (ex transportstrategi, energi- och klimatstrategi, energiplan, regional utvecklingsstrategi mm). Detta använde vi som grund för den regionala strategin. Olika sakkunniga i rådet (ex Regionförbund, Energikontor, LRF, Skogsstyrelsen mfl) har även bidragit med texter till strategin. Kommunerna har bidragit med bilder osv. Utgångspunkten var att vi skulle ta fram strategin tillsammans så att strategin på det sättet också skulle bli väl förankrad i de olika organisationerna. Den nya strategin blev klar precis före jul 2016 och det formella beslutet i Miljö- och klimatrådet fattades nu i onsdags (15 februari).

- Är strategin antagen av regionen/landstinget?

Nej, tyvärr är strategin inte antagen av vårt regionförbund. Från Länsstyrelsens sida hade vi önskat att strategin kunde undertecknats av både Landshövdingen och Regiondirektören men detta lyckades vi inte med. Strategin är beslutad i Miljö- och klimatrådet på så sätt att rådet ställer sig bakom strategin och ska ha den som utgångspunkt i rådets arbete på den regionala nivån. Men den är inte antagen i respektive organisation.

- Hur används strategin idag och av vilka aktörer?

Den nya strategin är så pass ny att detta är svårt att svara på men jag har goda förhoppningar om att den process som vi har haft i Miljö- och klimatrådet ska leda till att organisationerna använder den som utgångspunkt när de utvecklar egna planer, strategier och program.

- Är arbetet med energi- och klimatstrategier ett effektivt och bra sätt för att nå de nationella målen?

Det är såklart svårt att svara på men förutsättningen för att det ska kunna vara det är att strategin är väl förankrad hos de organisationer som ska genomföra åtgärder (kommunerna, regioner, myndigheter, intresseorganisationer mfl). Detta hoppas vi i Södermanland att vi nu har åstadkommit genom processen i rådet. Som jag ser det ska den regionala strategin fungera som ett paraply för det regionala arbetet varunder organisationernas egna strategier, planer och program kan verka. Strategin ska peka ut en gemensam riktning i arbetet och vara en plattform för samarbete. Det är även viktigt att den regionala strategin verkligen utgår ifrån de regionala förutsättningarna, något som vi jobbat mycket med att få in i vår nya strategi. Annars kan man ju helt och fullt bara utgå ifrån den nationella klimatstrategi/plan som miljömålsberedningen nu arbetat fram. Vi ska dra nytta av länens olikheter och utnyttja de styrkor vi har på olika geografiska platser och detta behöver således den regionala strategin lyfta fram. Exempelvis har alla län inte förutsättningar för att producera biogas med de län som har det måste verkligen utnyttja den möjligheten så att övriga alternativ till fossilfria drivmedel finns tillgängligt till de län som inte har samma förutsättningar (för att ta ett exempel). På så sätt tror jag att en väl utvecklad regional strategi som tagits fram gemensamt av olika nyckelaktörer i länet kan vara en viktig grundsten i arbetet för att kunna nå målen därför att det säkerställer att alla drar åt samma håll.

- Kan du nämna 3 egenskaper som en bra energi- och klimatstrategi ska ha?

Vara väl förankrad hos nyckelaktörer i länet

Utgå ifrån de regionala förutsättningarna

Företräda länets aktörer under ett gemensamt paraply men samtidigt möjliggöra för lokala strategier, planer och program att verka därunder (därför har vi inte satt regionala mål utan utgår ifrån de nationella, sedan får varje organisation sätta mål utifrån sin egen verksamhet).

Appendix 2 – Kalmar läns mål

Allt från Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län (2017)

Samlade klimatutsläpp

Delmål fossil koldioxid:

År 2014 har utsläppen av fossil koldioxid minskat med minst 30 % jämfört med år 1990. År 2020 är motsvarande siffra 50 %.

Utfall: År 2014 har utsläppen av fossil koldioxid minskat med 20 % jämfört med år 1990. Detta kan jämföras med år 2010, då utsläppen hade minskat med 9 %.

Delmål övriga växthusgaser:

Ingår inte i ”fossilbränslefri region”, men däremot i länets regionala miljömål.

Utfall: Länets klimatpåverkande utsläpp har minskat med 15 % från år 1990 till år 2014.

Vägtrafik

Delmål vägtrafik:

År 2014 är utsläppen av fossil koldioxid från vägtrafiken i Kalmar län 5 % lägre än år 1990. År 2020 är utsläppen av fossil koldioxid från vägtrafiken i Kalmar län 50 % lägre än år 1990.

Utfall: År 2012 är utsläppen av fossil koldioxid från vägtrafiken i Kalmar län 2 % lägre än år 1990. År 2010 var motsvarande siffra 7 % högre än 1990.

Delmål persontransporter:

År 2020 är alla samhällsbetalda resor klimatneutrala.

Utfall: Ej uppnått, se tabell i Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län (2017).

Delmål godstransporter:

År 2020 är alla samhällsbetalda godstransporter klimatneutrala.

Utfall: Ej uppnått, se Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län (2017).

Biogas

Delmål produktion:

(?) och Reviderat: År 2017 uppgår produktion av biogas till 100 GWh och år 2020 till 300 GWh. Det senare motsvarar, med 2010 års siffror som bas, en tiondel av alla drivmedel.

Utfall: År 2015 uppgår produktion av biogas till 41,4 GWh. Detta kan jämföras med 31 GWh år 2010 och 35 GWh år 2012.

Delmål innan revidering 2014: År 2014 uppgår produktion av biogas till 100 GWh och år 2020 till 300 GWh. Det senare motsvarar, med 2007 års siffror som bas, 10 % av alla drivmedel.

Delmål biogasbilar:

(?) och Reviderat: År 2017 finns det minst 2 500 biogasbilar i Kalmar län, varav minst 300 inom offentlig sektor. År 2020 är motsvarande siffra 5 000 biogasbilar, varav minst 1 000 i offentlig sektor.

Utfall: År 2016 fanns 435 gasbilar registrerade i Kalmar län. Detta kan jämföras med 328 bilar år 2012. Totalt nyregistreras 6000–6500 personbilar i Kalmar län varje år.

Delmål innan revidering 2014: År 2014 finns det minst 4500 biogasbilar i Kalmar län, varav minst 300 inom offentlig sektor. År 2020 är motsvarande siffra 10 000 biogasbilar, varav minst 1 000 i offentlig sektor.

Delmål tankställen:

(?) och Reviderat: År 2017 finns det minst sju tankställen för biogas, väl spridda i länet. År 2020 finns det minst ett tankställe för biogas i varje kommun.

Utfall: År 2016 finns det fyra tankställen för biogas (två i Kalmar, ett i Oskarshamn och ett i Västervik). Detta kan jämföras med tre tankställen år 2012.

Delmål innan revidering 2014: År 2014 finns det minst nio tankställen för biogas, väl spridda i länet. År 2016 finns det minst ett tankställe för biogas i varje kommun.

Delmål bussar:

Reviderat: Biogas som förstahandsval för bussar i stråktrafik vid nästa länsupphandling 2017.

Utfall: Från och med hösten 2017 kommer cirka 50 % av de kollektivtrafikresor som upphandlats av KLT (Kalmar läns landsting) att drivas med biogas.

Delmål innan revidering 2014: Biogasbussar vid nästa länsupphandling 2017.

Energieffektivisering

Delmål energieffektivisering:

År 2014 är energiförbrukningen per bruttoregionkrona 10 % lägre än år 2007. År 2020 är motsvarande siffra 20 %.

Utfall: År 2011 är energiförbrukningen per bruttoregionkrona 16 % lägre än år 2005.

Delmål energianvändning i bostäder:

År 2014 är energianvändningen per uppvärmd areaenhet (A-temp) i bostäder och lokaler 10 % lägre än år 1995. År 2020 är energianvändningen per uppvärmd areaenhet 20 % lägre än år 1995 och år 2050 är motsvarande siffra 50 %.

Utfall: Ingår inte i energibalansen.

Delmål nybyggda bostadshus:

Fr.o.m. år 2012 är energianvändningen i nybyggda bostadshus lägre än 30 kWh/m² A-temp (värme, varmvatten och fastighetsel) för eluppvärmda fastigheter och 60 kWh/m² A-temp för övriga uppvärmningssätt.

Utfall: Ingår inte i energibalansen MEN energideklarationerna från nybyggda bostadshus med elvärme i Kalmar län 2010–2012 visar att energiförbrukningen varierar från 25 till 117 kWh/m². Medelvärdet är 56 kWh/m² (47 fastigheter, såväl villor som flerfamiljshus). Energideklarationerna från nybyggda bostadshus med annan värme än elvärme visar att energiförbrukningen varierar från 61 till 127 kWh/m², med 98 kWh/m² som medelvärde (10 fastigheter). Också detta för Kalmar län 2010–2012.

Delmål nybyggda lokaler:

Fr.o.m. år 2012 är energianvändningen i nybyggda lokaler lägre än 55 kWh/m² A-temp (värme, varmvatten och fastighetsel) för eluppvärmda fastigheter och 80 kWh/m² A-temp för övriga uppvärmningssätt.

Utfall: Ingår inte i energibalansen MEN energideklarationerna för Kalmar län 2010–2012 redovisar endast två fastigheter av denna typ, då med en energiförbrukning runt 100 kWh/m².

Delmål befintliga offentliga lokaler:

År 2020 har energianvändningen i offentliga lokaler minskat med 20 % jämfört med de energideklarationer som genomfördes senast 2008. Då är också elanvändningen i verksamheterna 20 % effektivare än år 2008.

Utfall: Ej uppnått, se Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län (2017).

Delmål nybyggda offentliga lokaler:

(?) Fr.o.m. år 2012 är energianvändningen i nybyggda offentliga lokaler lägre än 30 kWh/m² A-temp (värme, varmvatten och fastighetsel) för eluppvärmda fastigheter och 60 kWh/m² A-temp för övriga uppvärmningssätt.

Utfall: Tillämpningen av det regionala målet varierar, se Regionförbundet i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar län (2017).

Delmål energikartläggningscheckar:

År 2014 har 100 företag i Kalmar län genomfört en energikartläggning av sin verksamhet.

Utfall: År 2014 hade cirka 45 företag sökt energikartläggningscheckar. År 2015 var motsvarande siffra cirka 50 företag.

El från förnybara källor

Delmål el:

År 2030 är länets produktion av el från förnybara källor minst lika stor som konsumtionen av el.

Utfall: År 2012 motsvarar länets produktion av el från förnybara källor 43 % av konsumtionen av el. Detta är ungefär samma nivå som år 2010.

Delmål förnybar el i offentlig sektor:

År 2014 nyttjar offentlig sektor endast el från förnybara källor.

Utfall: Målet om 100 % förnybar el i offentlig sektor har inte uppnåtts.

Delmål vindkraft:

År 2014 produceras 0,5 TWh vindkraftsel i länet.

Utfall: År 2015 producerades 0,73 TWh vindkraftsel i länet, vilket betyder att målet är nått. Detta kan jämföras med år 2010, då motsvarande siffra var 0,15 TWh.

Uppvärmning av fastigheter

Delmål uppvärmning:

År 2014 har utsläppen av koldioxid från uppvärmning med fossila bränslen minskat med två tredjedelar, jämfört med år 1990. År 2020 används inga fossila bränslen för uppvärmning, undantaget olja som reservkälla.

Utfall: År 2012 har utsläppen av fossil koldioxid från energiförsörjning minskat med 40 %, jämfört med år 1990. Detta kan jämföras med år 2010, då utsläppen av fossil koldioxid från energiförsörjning minskat med en tredjedel, jämfört med år 1990.

Hållbar tillväxt

Delmål hållbar tillväxt:

År 2014 är utsläppen av fossil koldioxid per bruttoregionkrona (mätt som fast penningvärde) 20 % lägre än år 2007. År 2020 är motsvarande siffra 40 %.

Utfall: År 2012 var utsläppen av fossil koldioxid per bruttoregionkrona 12 % lägre än 2007.

Delmål regionalt producerad energi:

Mängden regionalt producerad förnybar energi ska öka kontinuerligt.

Utfall: Mängden regionalt producerad förnybar energi ökar kontinuerligt. Mängden har ökat med cirka 2,6 gånger på 20 år (1990 till 2010) och med cirka en tredjedel från 2005 till 2010.

Delmål miljösektorn:

Kalmar läns miljösektor ska utvecklas bättre än riksgenomsnittet, mätt som omsättning, export och antal sysselsatta.

Utfall: Kalmar län har en hög andel anställda inom miljösektorn. År 2003–2012 har omsättningen i Kalmar läns miljösektor utvecklats bättre än riksgenomsnittet. År 2003–2010 har antal sysselsatta i Kalmar läns miljösektor utvecklats sämre än riksgenomsnittet. Nyare siffror, samt siffror för export från Kalmar läns miljösektor saknas (sekretesskäl).

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och
klimatforskning
Ekologihuset
223 62 Lund